GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

№ 6. WARSZAWA, 15 MARCA ROKU 1936. ROK XVIII.

Przemówienie Ministra Spraw Wewnętrznych WŁADYSŁAWA RACZKIEWICZA,

wygłoszone na 11-em posiedzeniu Senatu w dn. 12 III 1936 r.

„Wysoki Senacie! Ogromny zakres prac Ministerstwa Spraw Wewnętrznych powoduje dla Ministra niemożność szerszego naświetlania wielu zagadnień w ramach jednego przemówienia. Dlatego też, mimo, iż szczegółowa dyskusja w komisjach i na plenum obu Izb podkreśliła wagę i znaczenie niejednego zagadnienia, związanego z moim resortem, pragnę po omówieniu spraw bezpieczeństwa, co uczyniłem w przemówieniu sejmowem,ześrodkować uwagę Wysokiej Izby na zagadnieniach samorządowych, które niewątpliwie stanowią drugi kapitalny kompleks spraw najbardziej ważkich w zakresie kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych.

Poza tem, nie kusząc się bynajmniej o wyczerpujące przedstawienie sprawy, uważam za konieczne nie pominąć milczeniem dwóch spraw, które w toku dotychczasowych dyskusyj były przez członków tej Izby otoczone specjalną uwagą.

Mam na myśli pewne zagadnienia, związane z usprawnieniem administracji, oraz sprawę najbardziej dziś aktualną w zakresie naszej polityki narodowościowej, a mianowicie sprawę normalizacji stosunków w województwach południowo-wschodnich.

Na posiedzeniu Komisji Budżetowej Senatu miałem już sposobność wspomnieć o wadze, jaką przywiązuję do spraw samorządu terytorjalnego, prawidłowego funkcjonowania jego organów ustrojowych i właściwego stosunku do nich władz nadzorczych.

Ustawodawstwo nasze z Ustawą Konstytucyjną na czele przesądziło ważką rolę samorządu terytorjalnego w systemie administracji publicznej Państwa w sposób niedwuznaczny, a w konsekwencji prowadzący do konieczności sharmonizowania dwóch czynników: administracyjno-rządowego i społeczno-samorządowego tak w systemie i teorji, jak również w praktyce dnia powszedniego.

Samorząd terytorjalny jest jednem z praktycznych urządzeń administracji państwowej, stanowiąc przedłużenie i uzupełnienie administracji rządowej tak, jak i miejscowe potrzeby publiczne stanowią fragment potrzeb ogólnopaństwowych.

Samorząd jest więc ogniwem administracji państwowej, kierowanej wolą Rządu, odpowiedzialnego za całokształt działalności administracji, jak wynika to z art. 25 Konstytucji. Stąd więc czynnik obywatelski w samorządzie powołany jest do współdziałania z czynnikiem administracyjnym i przeciwstawianie sobie tych dwóch czynników pozbawione jest jakiegokolwiek sensu.

To przeciwstawianie jest niewątpliwie skutkiem fałszywego nastawienia wielu obywateli do określonego poprzednio stanowiska samorządu w systemie współczesnej administracji publicznej, jest nawrotem do myślenia kategorjami, sięgającemi czasów przedwojennych, kiedy czynnik obywatelski w samorządzie na obszarach, gdzie samorząd istniał, uważany był za czynnik walki o zachowanie naszej odrębności narodowej i przeciwstawiany był administracji państwowej zaborczej.

W państwie niepodległem cała administracja publiczna we wszystkich jej organach ma służyć interesowi publicznemu, interesowi zbiorowemu ogółu obywateli, musi więc opierać się na zaufaniu obywateli, tak jak opiera się na środkach, łożonych przez nich, jako płatników.

Rolę samorządu terytorjalnego w administracji publicznej ilustruje fakt, że w pojęciu tegoż samorządu mieści się liczba, sięgająca 4.000 odrębnych organizmów gospodarczych i komórek administracji publicznej, opartych na najbliższym w nich udziale obywateli; jest to teren szerokiej współpracy, współtroski i współodpowiedzialności mas obywatelskich za wykonywanie zadań publicznych na tle własnych potrzeb życia zbiorowego. Z tego stanowiska problem istoty i roli samorządu był gruntownie naświetlany przez moich poprzedników w okresie nie tak odległych jeszcze prac nad nową ustawą samorządową.

Ażeby zaś należycie ocenić znaczenie samorządu dla życia państwowego, wystarczy uprzytomnić sobie, ile jeszcze pracy trzeba włożyć w proces scalenia szerokich mas z ideą silnego Państwa, jako „wspólnego dobra wszystkich obywateli", w proces, którego przebieg przyśpieszyć może tylko bliski udział obywateli w lokalnem życiu publicznem, co jest właśnie istotą samorządu. Zwłaszcza w naszych stosunkach, przy tak wielkiem zróżniczkowaniu mas obywatelskich pod względem społecznym, kulturalnym, gospodarczym, politycznym i narodowościowym, tylko wspólna praca nad obsługą wspólnych dla wszystkich obywateli potrzeb życia zbiorowego może łagodzić dysproporcje i konflikty społeczne, wprowadzając do stosunków społecznych i gospodarczych nieodzowną dla Państwa harmonję. Głównie przez samorząd terytorjalny, jako organizację powszechną, Państwo może osiągnąć to, co zakreśla sobie w art. 9 Konstytucji kwietniowej, a mianowicie może „zespolić wszystkich obywateli w harmonijnem współdziałaniu na rzecz dobra powszechnego".

Jeżeli dodamy do tego, że olbrzymie zaniedbania w dziedzinie kulturalnej i gospodarczej, olbrzymie braki, powstałe w długich latach niewoli politycznej, wymagają niezwykłych nakładów pracy i środków i że wyłącznie tylko rząd centralny oraz podległe mu komórki rządowe nie byłyby w możności sprostać tym zadaniom, to wciągnięcie szerokich mas obywatelskich do bezpośredniej współpracy w odrobieniu tych zaniedbań jest nieodzownością o głębokiem znaczeniu ideologicznem i praktycznem. Do pełnej realizacji tego postulatu zmierza ustawa samorządowa z marca 1933 r., wciągając do udziału w pracach samorządu szerokie masy obywateli, których liczba w organach samorządowych, wliczając tu i gromady, sięga 600.000 osób.

Jak z powyższego wynika, samorząd terytorjalny w Polsce jest organizacją rozległej pracy zbiorowej obywateli dla podniesienia cywilizacji i kultury miast i wsi, wyprowadzenia osiedli ze stanu wiekowych zaniedbań, podniesienia dobrobytu kulturalnego i gospodarczego szerokich mas.

Stąd więc nie trzeba podkreślać, jaką wagę w samorządzie dla jego prawidłowego rozwoju ma element ludzki, na który składa się czynnik obywatelski, reprezentowany przez rady i kolegja zarządów, oraz zastęp pracowników samorządowych. Harmonijna praca tych czynników wewnątrz związków samorządowych oraz właściwy stosunek sprawowanej przez nie administracji do obywateli są nieodzownym warunkiem prawidłowego rozwoju samorządu i popularyzowania jego idei w świadomości mas. Nad spełnieniem tego warunku czuwać powinni przełożeni związków samorządowych, t. j. starostowie powiatowi, jako przewodniczący wydziałów powiatowych, prezydenci miast, burmistrzowie i wójtowie. Mają oni trudną i odpowiedzialną misję kierowania życiem samorządowem, pracą zbiorową organów ustrojowych oraz harmonizowania wysiłków obywateli w samorządzie i godzenia interesów lokalnych z potrzebami ogólno-państwowemi. Ustawa samorządowa wyposaża w tym celu przełożonych związków w duży autorytet i znaczne uprawnienia. Z całym jednak naciskiem pragnę podkreślić, że w parze z temi uprawnieniami powinien postępować konieczny umiar i takt w ich stosowaniu wobec obywateli, uczestniczących w pracach samorządu i stykających się z jego administracją. Czynniki kierownicze w samorządzie muszą nie szczędzić wysiłków w gruntowaniu w obywatelu — samorządowcu poczucia realnej współpracy i wartości jego w niej udziału, oraz w utrwalaniu zaufania do pracy zbiorowej, opartej na bogactwie doświadczenia i inicjatywy. Przez wciąganie obywateli, zasiadających w organach samorządowych, do aktywnej współpracy, kierownicy życia samorządowego muszą przeciwdziałać objawom bierności i defetyzmu, osłabiającym poczucie współtroski i współodpowiedzialności za gospodarkę publiczną.

Ustawa samorządowa pozwala nadto na wciąganie do udziału w pracach samorządu szeregu czynnych jednostek z poza składu organów samorządowych przez powoływanie takich jednostek do komisyj rad i zarządów. Tej możliwości rozszerzenia podstawy społecznej w różnych etapach prac samorządowych przełożeni związków nie powinni spuszczać z oka.

Na kształtowanie się prawidłowego stosunku pomiędzy samorządem a obywatelem ma duży wpływ sposób, w jaki do obywateli odnoszą się pracownicy samorządowi. Obywatel oczekuje od związku samorządowego szybkiej i celowej obsługi swoich interesów i traktowania go w sposób życzliwy. Na terenie wiejskim gmina jest często jedynym urzędem publicznym, z którym styka się obywatel i na podstawie traktowania jego spraw i osoby przez zarząd i pracowników gminy urabia sobie pogląd na stosunek do niego Państwa. Pracownicy samorządowi tylko przez społeczne traktowanie obywateli mogą gruntować w nich zaufanie do samorządu i administracji publicznej. Pracownicy samorządowi wymaganiom tym dotychczas naogół umieli odpowiedzieć. Braki w przygotowaniu personelu samorządowego stale uzupełnia akcja doszkalania pracowników na kursach w Warszawie przy Wolnej Wszechnicy Polskiej i kursach regjonalnych w największych ośrodkach miejskich. Sami również pracownicy drogą samopomocy

prowadzą przez swe organizacje akcję szkoleniową. Na kwalifikacje i poziom fachowy pracowników samorządowych kładą też nacisk projekty ustaw pracowniczych, które są przedmiotem prac Izb Ustawodawczych.

Dookoła tych projektów powstała gęsta mgła podejrzeń i oskarżeń. Wiele zarzutów, wysuwanych w prasie codziennej i pracowniczej, było skutkiem nieufności do projektowanej reformy, a nierzadko — braku znajomości zasad projektów, jak również zmian, wprowadzonych do nich w wyniku narad, odbytych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych z przedstawicielami organizacyj pracowniczych i samorządowych. Wyniki dotychczasowych prac Sejmu zdołały, jak mi się zdaje, rozwiać tę mgłę, bowiem wykazały, że Rząd nie upiera się przy projektowanych sformułowaniach i godzi się na rzeczowo uzasadnione ich zmiany. Jestem głęboko przekonany, że uporządkowanie spraw pracowniczych przez uchwalenie i wprowadzenie w życie ustaw pracowniczych usunie liczne powody do procesów sądowych i zażaleń i pozwoli na pełną realizację reformy ustrojowej, gdyż doda do życia samorządowego jeszcze jeden czynnik harmonji, co ze stanowiska organizacyjnego i społeczno-wychowawczego mieć będzie olbrzymie znaczenie praktyczne.

Gdy o kadrach pracowników samorządowych jest mowa, pragnę zaznaczyć, że i w danym wypadku — jak przy administracji rządowej — dużą przywiązuję wagę do zapewnienia ideowej i fachowo przygotowanej młodzieży dostępu do placówek pracowniczych w samorządzie terytorjalnym. Początek w tym kierunku został zrobiony w roku ubiegłym przez zorganizowanie kursu samorządowego dla słuchaczy wyższych uczelni i ułatwienie im odbycia praktyk wakacyjnych. W roku bieżącym akcja ta jest jeszcze szerzej potraktowana przez specjalną organizację społeczną, jaką jest Instytut Pracy Samorządu przy ofiarnym współudziale urzędników mego resortu oraz zainteresowanych resortów fachowych.

Pragnę zkolei wypowiedzieć parę uwag na temat stosunku mego resortu do nadzoru nad samorządem terytorjalnym. Samorząd jest częścią administracji państwowej i — jak wskazuje na to art. 72 nowej Konstytucji — jest łącznie z administracją rządową powołany do sprawowania służby publicznej. Sharmonizowanie więc pracy samorządu z działalnością całej machiny państwowej jest podstawowem zadaniem nadzoru państwowego. Ustawa samorządowa przewiduje dużą skalę środków nadzorczych, a trafny ich wybór i umiejętne stosowanie posiada niezmierną wagę dla prawidłowego stosunku samorządu do Rządu.

Zasadniczą przesłanką polityki władz nadzorczych winno być oparcie stosunku tych władz i samorządu na podstawach wzajemnego zaufania i szacunku. Stąd też wszystkie czynności władz nadzorczych i ich wystąpienia wobec organów samorządowych nacechowane być winny taktem i umiarem, płynącym z ustawicznej świadomości ideologicznych i wychowawczych założeń samorządu.

Nie może przeto praktyka nadzorcza podważać zasady hierarchicznej niezależności samorządu od administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawowo dla inicjatywy i działalności czynnika obywatelskiego.

Ze stanowiska kierownika polityki nadzorczej wobec samorządu podkreślam jak najusilniej, że każdej decyzji władzy nadzorczej, każdej jej ingerencji w sferę swobody działania samorządu towarzyszyć winno poczucie praworządności. Takie bowiem jedynie postępowanie władz nadzorczych sprzyjać będzie utrwaleniu się tego poczucia również i wśród kierowników życia samorządowego i organów samorządowych, będących wszak emanacją społeczeństwa.

W parze z powyższemi założeniami, pozostawiającemi aż nadto miejsca na właściwą inicjatywę władz nadzorczych, zmierzającą do ułatwienia samorządom wykonywania ich zadań i usprawnienia metod ich pracy, musi iść — rzecz oczywista — stanowczość, sprężystość i szybkość kontroli nadzorczej i dalej idącej ingerencji, gdy do administracji samorządowej wkradają się nieporządki i niewłaściwości, grożące interesowi publicznemu. Takim najbardziej radykalnym środkiem nadzoru jest nawet rozwiązanie organów samorządowych. Jest to środek konieczny w przypadkach, li tylko, gdy do pracy organów samorządowych wkracza demagogja, albo gdy działają one niezgodnie z ustawami albo nieudolnie.

Nie leży bynajmniej w intencjach moich stosowanie tego środka inaczej, jak tylko w wypadkach ostateczności — gdy skłócenie czynników i grup, działających w organach kolegjalnych samorządu, doprowadza — mimo upomnień — do udaremnienia prawidłowej pracy tych organów, a co za tem idzie do ciężkich strat samorządu, a wraz z nim interesu publicznego. Wszystko powyższe odnosi się również do indywidualnego składania z urzędu członków zarządu związków samorządowych, co uważać będę za akt zgoła wyjątkowy, podyktowany jedynie objektywnemi koniecznościami. W pewnych odłamach opinji utarł się pogląd, że te radykalne i drastyczne środki nadzoru, o jakich tu mówię, stosowane były dotychczas zbyt pochopnie, przeczą jednakowoż temu mniemaniu liczby, które wskazują, że na 53 miasta wydzielone — tylko w trzech brak jest w chwili obecnej organów, pochodzących z wyboru, a ilość podobnych wypadków w odniesieniu do ogółu miast mniejszych i gmin wiejskich jest znikoma.

Poglądowi temu przeciwstawiają się zresztą wręcz przeciwne również opinje pewnych odłamów społeczeństwa o niedostatecznej rzekomo w wielu wypadkach ingerencji władzy nadzorczej.

W gospodarce związków samorządowych, których — jak to już we wstępie zaznaczyłem — jest około 4.000 odrębnych jednostek, z natury rzeczy zdarzać się muszą tu i ówdzie pewne

niedociągnięcia i błędy, a zdarzać się mogą — mimo kontroli wewnętrznej — także i nadużycia. Władza nadzorcza jest właśnie od tego, ażeby błędy prostować, a nadużycia tępić i im zapobiegać. Chodzi jednak o to, aby zarzuty w konkretnych przypadkach nie były zbyt łatwo generalizowane i przedstawiane opinji publicznej w formie, dyskredytującej działalność ogółu związków samorządowych. Nie przeczę przez to, że taki czy inny kierunek działalności związków samorządowych może i powinien w opinji publicznej podlegać krytyce i że na tem tle wysuwane być mogą ogólne zarzuty pod adresem gospodarki samorządowej.

Takim ogólnym zarzutem był np. powtarzany przez szereg lat zarzut podejmowania przez związki samorządowe na zbyt wielką skalę i niezawsze celowych inwestycyj. Należy tu jednak podkreślić, że rozpęd inwestycyjny, który w swoim czasie istniał, a był w dużym stopniu usprawiedliwiony z jednej strony chęcią odrobienia zaniedbań i braków, jakie po okresie niewoli politycznej ujawniały się w Polsce na każdem polu życia, z drugiej zaś strony — łatwością zdobycia kredytu w okresie dobrej konjunktury gospodarczej, jest już obecnie daleko poza nami. Ilustrują to dostatecznie cyfry wydatków związków samorządowych, przewidywanych na inwestycje; wydatki te wynosiły w r. 1928/29 — 556 miljonów zł., już w następnym roku spadły do 386 miljonów, w r. 1930/31 wyniosły 289 miljonów, w r. 1931/32 — 170 miljonów, w r. 1933/34 — niecałe 74 miljony. Przy rozważaniach możności inwestycyjnych związków samorządowych na rok najbliższy dochodzi się do wniosku, że na inwestycje samorządowe w całem Państwie można będzie przeznaczyć sumę około 40 miljonów złotych, a więc sumę stanowczo za małą, aby zaspokoić chociażby najkonieczniejsze potrzeby w dziedzinie inwestycyj samorządowych.

Niemniej jest faktem, że związki samorządowe, m. in. na skutek właśnie inwestycyj, podejmowanych w latach wysokiej konjunktury gospodarczej, popadły w poważne zadłużenie, przekraczające sumę 1 miljarda 200 miljonów złotych, przyczem ta suma równa się przeszło dwukrotności obecnej ogólnej sumy zwyczajnych budżetów samorządowych. Tak wysokie zadłużenie związków samorządowych utrudniało im rozwijanie tej działalności, do jakiej z mocy ustaw są powołane i pogarszało z roku na rok stan gospodarki samorządowej. Celem przywrócenia związkom samorządowym normalnych warunków ich działalności koniecznem było doprowadzenie ich zadłużenia do poziomu, na którym obsługa długów mieściłaby się w granicach możliwości finansowych tych związków. Dokonano tego już częściowo w drodze konwersji pożyczek krótkoterminowych i umorzenia części zaległych rat i odsetek na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z października 1934 r. o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych. Dalszą pracę w kierunku uregulowania obsługi długów samorządowych prowadzą obecnie komisje oszczędnościowo-oddłużeniowe (centralna i wojewódzkie), powołane do życia na podstawie powyższego rozporządzenia. Według dotychczasowych wyników prac tych komisyj można przewidywać, że ciężar rocznej obsługi długów wszystkich oddłużonych związków samorządowych zostanie zmniejszony mniej więcej o 50% w stosunku do sum, które musiałyby być płacone, gdyby oddłużenie nie nastąpiło.

Dla poprawy stanu gospodarki samorządowej koniecznem jest również uregulowanie gospodarki przedsiębiorstw komunalnych. Dotychczas brak norm prawnych w zakresie organizacji tych przedsiębiorstw oraz określenia formalnej strony ich gospodarki. Dla usunięcia tego braku dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z listopada 1935 r., zmieniający wspomniane już rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych, upoważnił Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu do wydania stosownych przepisów. Projekt takich przepisów jest już w znacznej części przygotowany i wydanie stosownego rozporządzenia nastąpi w najbliższym czasie.

Nie należy jednak sądzić, iż trudność sytuacji finansowej związków samorządowych jest wynikiem li tylko wspomnianego przeinwestowania się. Wynikła ona w znacznej części także z dysproporcji, jaka od wielu już lat istnieje między dochodami związków samorządowych a temi wydatkami, jakie się wiążą z wykonywaniem ich obowiązków. Podstawą dochodów związków samorządowych jest ustawa z r. 1923 o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Ustawa ta, ustalając pewną sumę źródeł dochodowych dla związków samorządowych — zresztą już od początku niedostateczną — wprowadziła przepis, iż nałożenie na samorząd jakichkolwiek nowych obowiązków uwarunkowane jest zapewnieniem związkom samorządowym nowych dochodów na pokrycie wydatków, związanych z wykonywaniem tych obowiązków. Przepis ten nietylko nie był w następnych latach wykonywany, gdyż nakładano na związki samorządowe coraz to nowe obowiązki w dziedzinie opieki społecznej, zdrowia publicznego, oświaty i t. p. bez zapewnienia nowych dochodów, ale ponadto — pod wpływem takich czy innych konieczności państwowych — uszczuplano nawet te źródła dochodowe samorządu, jakie ustalone były w ustawie z r. 1923.

Uszczuplanie to odbywało się dawniej pod kątem widzenia konieczności zrównoważenia budżetu państwowego, ostatnio zaś — dekretem z grudnia 1935 r. — zmniejszono o blisko 25 miljonów daniny samorządowe dla odciążenia płatników tych danin — w pierwszym rzędzie rolników w myśl podstawowych założeń planu gospodarczego Rządu, mającego na celu walkę z kryzysem gospodarczym. To ostatnie uszczuplenie dochodów związków samorządowych było dla tych związków szczególnie dotkliwe, zwłaszcza, że skutki przesilenia gospodarczego obarczają samorząd szeregiem nowych zadań, szczególnie w dziedzinie opieki społecznej.

Ażeby w tych warunkach związki samorządowe mogły podołać swoim zadaniom, nasuwa się konieczność rewizji rozmiaru tych zadań oraz czynności, spełnianych przez gminy w t. zw. poruczonym zakresie działania. W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych przygotowane zostały odpowiednie wnioski co do słuszniejszego niż obecnie rozłożenia między poszczególne rodzaje związków samorządowych oraz gromady wiejskie niektórych zadań ustawowych, specjalnie w dziedzinie opieki społecznej, szkolnictwa i komunikacji, jak również wnioski co do zawieszenia wykonania takich zadań ustawowych, których stałe lub czasowe zaniechanie nie spowoduje znaczniejszego uszczerbku dla interesu publicznego.

Zagadnienie odciążenia gmin od wykonywania czynności poruczonych nie jest łatwe do rozwikłania, gdyż rodzajów czynności, zleconych gminom w różnych dziedzinach administracji publicznej, naliczyć można ponad cyfrę 500 i dla odciążenia gmin od tych czynności trzebaby szczegółowo zbadać, które z nich mogą być wogóle poniechane, które możnaby przenieść na inne organa, a które należałoby nadal pozostawić gminom. Prace nad temi problemami posunięto już w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych dość daleko i wynik ich został w swoim czasie przekazany specjalnej komisji przy Prezydjum Rady Ministrów.

Mówiąc o pracach, zmierzających do naprawy stanu finansowego gmin wiejskich, ze szczególnem uwzględnieniem gmin nowoutworzonych, nie mogę pominąć interesującego najszersze koła obywateli zagadnienia gromady, która, nie będąc jednostką samorządową, jest jednak podmiotem majątku, dobra gromadzkiego i innych praw majątkowych i jest powołana do współdziałania z gminą wiejską w wykonywaniu jej zadań. Ustawa samorządowa w szeregu artykułów zawiera uprawnienia dla Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzenia o gromadach.

Wielka różnorodność typów gromad wiejskich w Państwie, ponadto niezwykle powikłanie prawne spraw majątku, dobra gromadzkiego, wspólnot i innych objektów majątkowych i gospodarczych stanowi splot zagadnień, wymagający dłuższej obserwacji i rzeczowych studjów, w szczególności, o ile to dotyczy gromad, przekształconych z dawnych gmin jednowioskowych na terenie województw południowych i zachodnich.

Dokonane w ciągu ostatnich dwóch lat zarówno przez Centralę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, jak i przez władze lokalne zebranie obfitych materjałów, dotyczących funkcjonowania gromad — posłuży za wskazania do zmian i uzupełnień w opracowanym przez Ministerstwo projekcie rozporządzenia, którego zadaniem będzie uregulowanie zasad gospodarki gromad, które posiadają majątek lub zakłady i inne urządzenia, rozgraniczenie zakresu działania organów gromady i tryb ich obradowania oraz ustalenie norm wynagrodzenia sołtysów.

Rozporządzenie wykonawcze, nawiązując do obowiązujących norm, a nawet niekiedy i zwyczajów prawnych, stosowanych w terenie, będzie oparte na zasadach elastycznych, ażeby móc uwzględnić tę różnorodność typów gromad wiejskich, jaką spotykamy na obszarze Państwa, z drugiej strony będzie musiało uwzględnić faktyczny stan zdolności gromad do działania.

Prace już dokonane pozwalają mi określić, jako termin ukazania się rozporządzenia o gromadach miesiąc czerwiec r. b.

Dążąc do zmniejszenia pieniężnych świadczeń ludności na cele publiczne, co znalazło m. in. swój wyraz we wspomnianym już wyżej dekrecie z grudnia 1935 r., obniżającym daniny komunalne, Rząd miał jednak zawsze na uwadze konieczność zaspokojenia chociażby najpilniejszych potrzeb ludności w dziedzinie komunikacji, meljoracyj, budowy szkół i t. p. Przy braku w okresie przesilenia gospodarczego odpowiednich środków pieniężnych należało sięgnąć do rezerwoaru spoczywającej siły roboczej u ludności, zwłaszcza na wsi, i w interesie tejże ludności wprowadzić na wspomniane cele obowiązkowe świadczenia w naturze. Wyrazem tego stanowiska jest ustawa z r. 1935 o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne. W Wysokich Izbach Ustawodawczych podnoszono pewne zarzuty przeciw tej ustawie oraz obawy, że stanowić ona będzie nowy ciężar dla ludności, przyczem przytaczano przykłady nadmiernego wymiaru szarwarku w niektórych województwach.

Pozwolę sobie zaznaczyć, że ustawa szarwarkowa przewiduje świadczenia w naturze wyłącznie na takie cele, których realizacja wiąże się ściśle z lokalnym interesem ludności i że o wysokości świadczeń decydują rady gminne i rady powiatowe, a więc miejscowy czynnik obywatelski. Poza tem zaś — korzyści, płynące z realizacji poszczególnych celów, na jakie pobierane mogą być świadczenia w naturze, są dla zainteresowanej ludności mniej lub więcej bezpośrednie. Jeżeli np. w budowie lub utrzymaniu drogi gminnej zainteresowana jest ludność całej gminy, to w wykonaniu meljoracji, związanej ze scaleniem gruntów, zainteresowani są wyłącznie uczestnicy scalenia. Gdy więc świadczenia, związane z robotami na drogach gminnych, rozkładają się na wszystkich mieszkańców gminy, przyczem roboty te prowadzi się częściami i systematycznie z roku na rok, to świadczenia, jakich wymagają roboty meljoracyjne przy scalaniu gruntów, obciążają wyłącznie uczestników scalenia, a wskutek tego świadczenia te muszą być znaczniejsze, zwłaszcza, że szybkie przeprowadzenie takich robót meljoracyjnych leży właśnie w interesie tychże uczestników scalenia. Jeśli zatem świadczenia drogowe w naturze, pobierane już w latach poprzednich na podstawie ustawy drogowej, nie przekraczały naogół 100% podatku gruntowego, a przeciętna ich w Państwie wahała się w gra-

nicach od 60 do 70% tego podatku, to świadczenia w naturze na meljoracje już nawet w tym okresie, kiedy przed wydaniem ustawy szarwarkowej ludność ponosiła je dobrowolnie, dochodziły w niektórych województwach przeciętnie do 380% podatku gruntowego. Są to bowiem świadczenia nietyle na cele publiczne, jak je określa ustawa szarwarkowa, ile we własnym interesie mieszkańców, będących uczestnikami scalenia.

Podkreślając, że wysokość świadczeń na cele gospodarki publicznej będzie ograniczana do utartych już norm, nieprzekraczających naogół 100% podatku gruntowego, nadmieniam, że dla ułatwienia i ujednolicenia wykonania ustawy szarwarkowej wydane zostanie rozporządzenie wykonawcze, które jest już w stadjum ostatecznych uzgadniań i będzie ogłoszone w jednym z najbliższych numerów Dziennika Ustaw; równocześnie zaś ogłoszona będzie w Dzienniku Urzędowym Min. Spraw Wewnętrznych instrukcja, zawierająca wskazówki, jakiemi mają się kierować wojewodowie przy określaniu w swych rozporządzeniach najwyższych norm obciążenia ludności świadczeniami w naturze.

Mogę zapewnić Wysoki Senat, że ze swej strony nie zaniedbam żadnych środków, aby świadczenia w naturze, zgodnie z intencją ustawy szarwarkowej, nie przeradzały się w nową daninę i nie hamowały normalnej pracy w obsłudze gospodarstw.

Doceniając każdą możliwość przyjścia z pomocą ludności rolniczej, skłonny jestem uczynić jeszcze jeden krok w kierunku pewnego odciążenia tej ludności od świadczeń publicznych, a mianowicie od niektórych opłat za czynności urzędowe organów gminnych, czyli t. zw. opłat administracyjnych. Dotyczyć to będzie głównie opłat kancelaryjnych (od podań, poświadczeń podpisów, stwierdzenia tożsamości i t. p.) i opłat za karty rowerowe.

Jako jedną z prac obecnie dokonywanych, a dotyczących finansów samorządowych, wymienię opracowanie jednolitego tekstu ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Wydanie tego tekstu jest konieczne ze względu na liczne zmiany, wprowadzone do tej ustawy w okresie ostatnich czterech lat kilkunastoma aktami ustawodawczemi, które spowodowały nietylko zmiany bezpośrednie, literalne, lecz również pośrednie, mogące wywoływać w zastosowaniu praktycznem wątpliwości interpretacyjne.

Z pośród zamierzeń na najbliższą przyszłość w dziedzinie samorządu terytorjalnego wysuwa się na czoło rozwiązanie problemu ustroju samorządu stolicy. Dotychczasowy jej ustrój jest prowizoryczny i opiera się na dekrecie Prezydenta Rzeczypospolitej z września 1934 r., który wygasa z dniem 31 marca r. b.

Prace Rządu nad zagadnieniem stworzenia podstaw ustroju m. st. Warszawy wiążą się z problemem powołania do życia nowej jednostki administracyjnej i samorządowej, jaką miałoby być województwo stołeczne. Realizacja jednak tego projektu wymaga szeregu prac w zakresie dostosowania kompetencji poszczególnych władz do zmienionej struktury organizacyjnej samorządu m. st. Warszawy oraz zasięgu terenowego mającej powstać nowej jednostki podziału administracyjnego. To też zarysowuje się konieczność — mimo zamierzonego wniesienia odnośnych przedłożeń już w najbliższej przyszłości do Izb Ustawodawczych — równoczesnego przedłużenia podstaw prawnych tymczasowego ustroju na terenie m. st. Warszawy.

Nie rozwijam tu przyszłych zasad ustroju m. Warszawy i województwa stołecznego, gdyż będę miał sposobność uczynić to w stosownej chwili. Już obecnie pragnę jednak jak najkategoryczniej przeciwstawić się wszelkim próbom przypisywania Rządowi zamierzeń pozbawienia stolicy samorządu na dłuższy okres czasu.

Dokonałem w znacznym skrócie przeglądu aktualnych zagadnień z dziedziny samorządu terytorjalnego, która stanowi poważną część działalności podległego mi resortu i scharakteryzowałem swój stosunek do problemów samorządowych oraz moje zamierzenia w tej dziedzinie na przyszłość.

Podkreślić jeszcze raz muszę wyjątkowo trudną sytuację finansową związków samorządowych wogóle, a w szczególności miast mniejszych, które — przy konieczności utrzymania równowagi budżetowej i wypełnienia niezmniejszonych zadań — zmuszone są zrezygnować z części swoich dochodów celem odciążenia płatników danin komunalnych.

W niemniej trudnej sytuacji finansowej znajduje się także szereg miast większych, wśród nich m. st. Warszawa. Wobec głosów krytyki, podnoszonych pod adresem gospodarki Tymczasowego Zarządu Warszawy, nie wchodząc w tej chwili w rozpatrywanie tej krytyki w całej jej rozciągłości, zaznaczyć pragnę, że Tymczasowy Zarząd — pomimo niepomyślnych warunków, wynikających zarówno z ogólnej sytuacji gospodarczej, jako też z obniżenia szeregu źródeł dochodowych miasta, wykazał się pozytywnym dorobkiem w wielu dziedzinach gospodarki, wkładając znaczny wysiłek w osiągnięcie równowagi budżetu, usprawnienia administracji miejskiej oraz w podjęcie i wykonanie zakrojonych na szeroką skalę celowych inwestycyj.

Kończę apelem, aby krytyka prac i działalności samorządu wychodziła z przesłanek objektywizmu, biorąc pod uwagę nietylko ujemne, ale i dodatnie wyniki gospodarki samorządowej i przy ocenie tych wyników uwzględniała te wszystkie momenty trudności natury gospodarczej i finansowej, które wynikają z dysproporcji nadmiaru zadań w stosunku do środków, będących w dyspozycji związków samorządowych.

Przechodzę do zagadnień, związanych z usprawnieniem administracji.

W toku dyskusyj komisyjnych wielokrotnie wypowiadano poglądy krytyczne o sprawności administracji i jej stosunku do obywateli. Podnoszono powszechnie — co z prawdziwem zadowoleniem stwierdzić muszę — ofiarną i sprawną naogół służbę organów bezpieczeństwa,

a w pierwszym rzędzie służbę Policji Państwowej, natomiast, jeśli chodzi o cały pozostały aparat administracji państwowej — skarga na nadmierne zbiurokratyzowanie tego aparatu zbyt często powtarzała się w dyskusji, aby można było krytyczne uwagi członków izb — niewątpliwie owiane rzetelną troską o dobro publiczne — pomijać milczeniem.

Zabieram głos w tej sprawie w przeświadczeniu, że jednostronne krytyczne naświetlenie tego zagadnienia byłoby niesprawiedliwe.

Wysoka Izbo! Jest sprawą wielkiego znaczenia rozróżniać wadliwą pod wieloma względami organizację administracji państwowej od samego zespołu ludzi, którzy tę administrację tworzą. Nie chciałbym, aby w opinji społecznej zacierało się rozróżnianie tych spraw. W mojem głębokiem przekonaniu organizacja naszej administracji istotnie jeszcze ciągle wykazuje poważne braki, natomiast zespół ludzi, aczkolwiek oczywiście również poważne braki posiada — naogół pracuje z całem zaparciem i zasługuje na uznanie. Jesteśmy państwem młodem, młodym też jest nasz stan urzędniczy. Ma to swoje złe strony, ale ma i dobre. Specjalny typ umysłowości ludzkiej przez szereg pokoleń wychowywany w tradycjach hierarchji urzędniczej, tworzący tak często biurokrację w ujemnem tego słowa znaczeniu, w naszych warunkach należy raczej do wyjątków.

Więź urzędnika polskiego z życiem całego społeczeństwa, z którego tak niedawno do kadr urzędniczych przeszedł, jest ciągle zbyt żywa, aby można o nim twierdzić, że zdążył już tak zaskorupieć w swej kaście, że przestał nietylko rozumieć, ale odczuwać potrzeby obywatela, któremu służy. Jest to, jak dotychczas, wielkim przywilejem naszego Państwa, bo tem właśnie tłumaczy się wielki udział naszych sił urzędniczych w każdej pracy społecznej, udział — nie na nakazie oparty; tem się tłumaczy również niezaprzeczona, na głębszych ideowych przesłankach oparta ofiarność pracy urzędniczej.

Naszem zadaniem jest ten stan rzeczy w Polsce możliwie utrwalić. Natomiast cały ten wielki zespół pracowników, naogół chętnych i zdolnych do wytężonej pracy, boryka się istotnie z ogromem trudności, płynących z braków i wad samej organizacji, w którą zostali wcieleni. To jest niewątpliwa prawda.

Niemniej my, którzy przypominamy sobie początki formowania się naszej administracji, ten chaos przepisów, te różne systemy organizacyjne, odziedziczone po zaborcach, porównując ten stan ze stanem obecnym, musimy stwierdzić duży postęp w zakresie usprawnienia administracji. Rządy pomajowe wydały szereg potrzebnych aktów w tej dziedzinie. Znane dekrety z 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej, o postępowaniu administracyjnem przymusowem i karnem, są przodującemi kodyfikacjami na te tematy w całej Europie. Jednakże cały szereg podstawowych elementów w organizacji administracji nie doczekał się jeszcze ostatecznego załatwienia.

Nowa Konstytucja sprawę organizacji administracji przekazała na drogę dekretów Pana Prezydenta Rzeczypospolitej; trudności budżetowe, wysiłek Rządu, skierowany na sprawy finansowo-gospodarcze, musiały z konieczności zagadnienia, związane z reformą administracji państwowej, odsunąć na czas pewien.

Jak Panowie z oświadczenia Pana Premjera wiedzą, prace przygotowawcze są jednak prowadzone bez przerwy i nie wątpię, że już w niedalekiej przyszłości wejdą w okres decyzji.

Uproszczenie urzędowania, kodyfikacja przepisów, odrzucenie zbędnych instancyj, należyty podział administracyjny kraju, a wreszcie celowa rozbudowa sądownictwa administracyjnego, będą w mojem pojęciu najlepszym puklerzem przed niebezpieczeństwem bezdusznego zbiurokratyzowania pracy. Bowiem niebezpieczeństwo takie niewątpliwie istnieje.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nie szczędzi wysiłków, aby z niem walczyć.

Jednak kompletowanie kadr urzędniczych i możliwość pozyskania do administracji jak najlepszego elementu — to nietylko sprawa dobrych chęci Ministra: trzeba koniecznie kandydatom tym ofiarować odpowiednie warunki bytowania i pracy. Kryzys gospodarczy niewątpliwie utrudnia poczynania organizacyjne, zmusza bowiem do obcinania etatów, tem samem do zwiększenia ciężaru pracy w urzędach, zmusza do obniżania uposażeń i hamowania awansów. Kryzys powoduje ścinanie niezbędnych wydatków na szkolenie, na kontrolę inspekcji, na wewnętrzne urządzenie urzędów i zaopatrzenie ich w niezbędny sprzęt. Trudne warunki gospodarcze kraju odbijają się z konieczności i na sytuacji materjalnej urzędników. Świat urzędniczy w Polsce, obarczony ciężką pracą, boryka się wraz z całem społeczeństwem z trudnemi warunkami bytu. Ten świat urzędniczy w dużym stopniu ponosi odpowiedzialność za przyszłość Państwa i dlatego przez całe społeczeństwo — zdaniem mojem — winien być otoczony szacunkiem i opieką.

Oczywiście, zdobycie sobie tego szacunku i tej opieki winno być dziełem przedewszystkiem samych urzędników.

Pragnę, Wysoka Izbo, w końcu mego przemówienia dołączyć raz jeszcze głos przedstawiciela Rządu do tej dyskusji, jaka się w obu Izbach odbywała na temat potrzeby zgodnego i harmonijnego współżycia obywateli narodowości polskiej i ukraińskiej w naszych województwach południowo-wschodnich.

Rząd, Wysoka Izbo, z całą należną uwagą i z pełnem poczuciem zadowolenia wysłuchał deklaracyj przedstawicieli społeczeństwa ukraińskiego, które świadczą o gotowości zgodnej współpracy społeczności ukraińskiej ze społeczeństwem polskiem dla dobra Rzeczypospolitej i obu narodów.

Pan senator Łucki, w imieniu senatorów narodowości ukraińskiej, zaznaczył, iż on i jego koledzy po raz pierwszy od chwili powstania

odrodzonego Państwa Polskiego, głosować będą nietylko za budżetem Ministerstwa Spraw Wojskowych, ale i za całością przedłożonego preliminarza. To stanowisko niechaj znajdzie właściwy oddźwięk w całem społeczeństwie polskiem i ukraińskiem. Niechaj mi wolno będzie wyrazić głęboką ufność, że weszliśmy już ostatecznie w nowy etap stosunków polsko-ukraińskich i że stanowisko reprezentacji parlamentarnej społeczeństwa ukraińskiego stanie się wyrazem poglądów całego społeczeństwa ukraińskiego.

Z dziejowej polskiej racji stanu wynika, że polityka narodowościowa Państwa musi dążyć do wewnętrznego zespolenia państwowego wszystkich obywateli w granicach Rzeczypospolitej. Zespolenie to może nastąpić nie drogą siły i gwałtu, a drogą z jednej strony wypełniania obowiązków względem Państwa przez wszystkich obywateli, a z drugiej—poszanowania praw, równych dla wszystkich.

Po okresie długotrwałych zadrażnień — jakżeż często pociągających za sobą wyraźne dla przyszłości wspólnej obu związanych ze sobą narodów szkody — musi nastąpić przedewszystkiem przełamanie psychiczne, musi zniknąć wzajemna niechęć i nieufność.

Przemówienia przedstawicieli społeczeństwa ukraińskiego, wygłoszone z trybuny Izb Ustawodawczych, są ważnym krokiem naprzód. Rząd Rzeczypospolitej proces normalizacji stosunków będzie popierać przez stosunek pełen uwagi dla potrzeb gospodarczych ludności ukraińskiej i poszanowania potrzeb językowych i kulturalnych obywateli narodowości ukraińskiej".

— — — — — — — — — — —

W czasie dyskusji, jaka się rozwinęła nad budżetem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, nawiązując do przemówienia senatora Maleszewskiego w sprawie wyszkolenia policji państwowej, Minister Raczkiewicz zabrał głos, składając ze swego miejsca oświadczenie, że pomimo oszczędności budżetowych w tym dziale, wynikających z wyższej konieczności państwowej, zdecydowany jest bezwzględnie Szkołę w Mostach Wielkich utrzymać, doceniając wagę jak najlepszego dokształcenia i wyszkolenia ofiarnych w służbie dla Państwa policjantów.

Przepisy o przechowywaniu akt w urzędach.

(H). W numerze 2 Monitora Polskiego z dnia 4 stycznia 1932 r. została ogłoszona uchwała Rady Ministrów z 21 grudnia 1931 r., zawierająca „przepisy o przechowywaniu akt w urzędach administracji rządowej". Przepisy te zostały uchwalone przez Radę Ministrów jako „ramowe", przyczem cytowana uchwała przekazała Prezesowi Rady Ministrów i każdemu Ministrowi w jego zakresie działania „wykonanie tej uchwały oraz rozciągnięcie wymienionych przepisów na inne urzędy, instytucje i zakłady administracji publicznej".

Gromadzenie się olbrzymiej ilości aktów w urzędach z biegiem lat jest rzeczą zupełnie naturalną, gdy się zważy, że urzędy rządowe i samorządowe załatwiają rocznie około 250.000.000 akt, w tem sama administracja ogólna około 10.000.000 [1]). Lwia część tych papierów już w krótkim czasie traci zupełnie swoją aktualność, tylko nieduża część może się przydać dla celów urzędowych jeszcze przez pewien okres czasu, a tylko bardzo niewiele akt ma wartość trwałą czyto ze stanowiska potrzeb administracji, czy praw obywateli, czy wreszcie ze względów naukowych.

Akta, które mogą być potrzebne referentowi w jego pracy bieżącej, powinny być ulokowane w pobliżu tego referenta, do jego dyspozycji. Akta, które przydać się mogą tylko sporadycznie, powinny być przechowywane w składnicy dla całego urzędu lub nawet łącznie dla kilku urzędów, gdyż w ten sposób znajdzie się łatwiej (np. na powiecie) jakiś stosowny lokal i niezbędna obsługa. Wreszcie akta o znaczeniu trwałem kwalifikują się do przechowywania w archiwach państwowych, organizowanych i prowadzonych na zasadach naukowych.

Olbrzymia część akt może być po pewnym okresie czasu zniszczona („wyszkartowana") jako niepotrzebna makulatura.

Cytowana na wstępie uchwała Rady Ministrów dzieli akta urzędów administracji rządowej „ze względu na potrzebę trwałego lub czasowego przechowywania" na dwie kategorje:

kategorja A—akta o znaczeniu trwałem;

kategorja B—akta o znaczeniu czasowem.

Do kategorji A należą akta posiadające trwałe znaczenie „dla interesu i historji Państwa, jako też administracji publicznej, dla praw oby-

---

[1]) Por. R. Hausner „Poczynania organizacyjno-oszczędnościowe w Polsce w latach 1918—1934" (Warszawa, 1935).

wateli oraz dla badań naukowych". Tu należą również wszelkie dowody dotyczące całej manipulacji związanej z klasyfikacją akt oraz z manipulacją temi aktami, które zostały przeznaczone do przechowywania.

Jakie akta mają być zaliczone do kategorji A, o tem decyduje właściwy Minister resortowy w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, do którego zakresu działania należą sprawy archiwalne.

Wszystkie akta niezaliczone do kategorji A, tworzą kategorję B. Jednak dokumenty będące własnością prywatną, a znajdujące się w aktach kategorji B, muszą być z tych akt wydzielone i są przechowywane narówni z aktami kategorji A, gdyż osoby zainteresowane mogą na żądanie otrzymać zwrot tych dokumentów.

Uchwała Rady Ministrów stoi na stanowisku, że „dopóki akta są niezbędne do pracy bieżącej poszczególnych komórek organizacyjnych, przechowuje się je w tych komórkach organizacyjnych" (w wydziale, oddziale, referacie, stosownie do organizacji kancelarji w urzędzie).

Akta załatwione, a niepotrzebne do pracy bieżącej, przechowuje się w składnicy akt danego urzędu. Składnica ta stanowi część składową kancelarji i jest wspólna dla całego urzędu. Urzędy mające siedzibę w tej samej miejscowości jak i w pobliskich miejscowościach — i to zarówno urzędy tego samego resortu, jak i różnych resortów, mogą za zezwoleniem władz przełożonych utrzymywać wspólną składnicę.

Uchwała Rady Ministrów pozostawia władzom naczelnym decyzję co do tego, jak długo akta powinny być przechowywane w składnicy, a w jakim momencie powinny być przekazane do archiwum państwowego względnie zniszczone. Zasadniczo przechowywanie akt w urzędzie powinno trwać 10 lat, może być jednak krótsze lub dłuższe, przyczem Rada Ministrów jako najkrótszy termin podaje 2 lata, jako najdłuższy 35 lat.

Akta znajdujące się w składnicy są oczywiście odpowiednio zewidencjonowane i mogą być wydawane tylko za pokwitowaniem.

Co pewien czas dokonywa się w składnicy t. zw. „wydzielania akt". To wydzielanie akt polega przedewszystkiem na zakwalifikowaniu poszczególnych akt do kategorji A lub B, następnie na zdecydowaniu, czy i jak długo akta te mają być jeszcze przechowywane w składnicy urzędu jako potrzebne dla urzędowania. Akta kategorji A, które nie są już dla bieżącego urzędowania potrzebne, przekazuje się za odpowiedniemi spisami do archiwum państwowego. Pozostałe akta (kategorji B) ulegają zniszczeniu w porozumieniu z kierownictwem właściwego archiwum państwowego, a mianowicie zostają sprzedane do przerobienia na masę papierową. Przedtem jednak wydziela się z tych akt, jak poprzednio wspomnieliśmy, wszystkie dokumenty prywatne, które składnica w dalszym ciągu przechowuje.

Właściwe władze naczelne w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustalają, do którego archiwum państwowego dany urząd przekazuje swoje akta.

Sposób postępowania przy sprzedawaniu akt określają właściwe Ministerstwa w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

Organa państwowej służby archiwalnej mają prawo dokonywać wizytacji składnic akt, na zasadzie upoważnienia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydanego w porozumieniu z właściwym Ministrem.

Cytowana uchwała Rady Ministrów zawiera osobne przepisy co do przechowywania akt tajnych i poufnych. Naogół do tych akt ma zastosowanie uchwała z 21 grudnia 1931 r., z tem, że akta tajne przechowuje się oddzielnie pod specjalnem zabezpieczeniem i, ile możności, centralnie dla całego urzędu; akt tajnych kategorji B nie wolno sprzedawać, lecz należy je niszczyć przez spalenie, spisując odpowiedni protokól z wyszczególnieniem akt spalonych; wgląd służby archiwalnej w przechowywanie akt tajnych może mieć miejsce tylko za zgodą kierownika właściwego urzędu.

W numerze 6 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 29 lutego 1936 r. pod poz. 26 został ogłoszony okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 1936 r. (Nr. 14), zawierający przepisy wykonawcze „o przechowywaniu akt w urzędach wojewódzkich i starostwach" [1]). Przepisy te zostały wydane jako „tymczasowe", gdyż ze względu na strukturę władz administracji ogólnej, jako zespolonych, wydane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przepisy wymagają jeszcze uzupełnienia ze strony tych Ministerstw, których agendy są zespolone w urzędach wojewódzkich i starostwach. Dotyczyć to będzie szczególnie uzupełnienia przez te Ministerstwa wykazu tych akt, które wydana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych instrukcja zalicza do kategorji A.

[1]) Przepisy te ogłaszamy w niniejszym numerze Gazety Admin. na str. 28.

Według § 7 omawianych przepisów kategorja A obejmuje 31 rodzajów akt, przyczem „wicewojewoda może powyższy zakres akt rozszerzyć, kierując się ogólnemi kryterjami, zawartemi w § 2 uchwały Rady Ministrów z 21 grudnia 1931 r."

Największą trudność przy redagowaniu „przepisów tymczasowych" sprawiło zagadnienie, którego uchwała Rady Ministrów nie rozstrzygała, a mianowicie, na kim ciąży obowiązek klasyfikowania poszczególnych akt do kategorji A i B. Byli zwolennicy poglądu, że przedewszystkiem sam referent sprawy, jako najlepiej obeznany z aktami, które właśnie załatwia, powinien odrazu zaznaczyć na akcie, czy jego zdaniem akt ten kwalifikuje się do kategorji A lub B. Zwolennicy tego poglądu wyrażali obawy, że jeżeli klasyfikowanie akt do kategorji A lub B będzie przeprowadzane tylko co pewien czas i sumarycznie w składnicy, to akta będą przeglądane pobieżnie, niejeden ważny dokument znajdujący się w aktach, które pozornie należą do kategorji B, przepadnie i całe postępowanie będzie nosiło charakter pośpiechu. Przeciwnicy tej myśli, by referent klasyfikował te akta, podnosili przeciw temu, że z jednej strony klasyfikowanie akt będzie dodatkowem obarczeniem referenta, który również może tę czynność potraktować pobieżnie, a z drugiej strony urzędnicy, którzy w przyszłości będą w składnicy akt dokonywali generalnej klasyfikacji akt, traktować będą tę czynność tem bardziej pobieżnie i schematycznie, skoro rozgrzeszać ich będzie w tym względzie fakt, że na każdym akcie znajduje się już adnotacja poczyniona w swoim czasie przez właściwego referenta.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uważało, że oba systemy mają swoje strony dodatnie i ujemne, wobec tego, ze względu na tymczasowy charakter przepisów postanowiło wprowadzić system kombinowany. Odnośny przepis instrukcji ministerjalnej brzmi jak następuje:

„Ostateczne zaliczenie akt do jednej lub drugiej kategorji odbywa się w składnicy, przy wydzielaniu akt ze składnicy (§ 9). Dla ułatwiania tych czynności jest wskazane, ażeby urzędnicy referujący już w toku normalnych czynności urzędowych w miarę możności zamieszczali na poszczególnych aktach odpowiednie adnotacje, dla zwrócenia uwagi na przyszłość, iż dany akt ich zdaniem kwalifikuje się do kategorji A. Bliższe zarządzenia w tym względzie wydaje urzędnikom referującym wicewojewoda (starosta)".

W okólniku wprowadzającym w życie „przepisy tymczasowe" Ministerstwo zaznaczyło, że „nie uważa tej sprawy za ostatecznie przesądzoną i dlatego upoważnia wojewodów do indywidualnego normowania tej sprawy. W swoim czasie należy nadesłać Ministerstwu sprawozdanie i wnioski na podstawie poczynionych w tym względzie obserwacyj".

W okólniku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadmienia, że narazie nie ustala szczegółowo czasokresów przechowywania akt w urzędzie, t. zn. jak długo w referacie, jak długo w składnicy, kiedy ma nastąpić przekazanie do archiwum lub zniszczenie. Narazie Ministerstwo upoważniło wojewodów do określania tych terminów, w zależności od warunków miejscowych, w granicach okresów minimalnych i maksymalnych (2, 10 i 35 lat), podanych w uchwale Rady Ministrów.

Co do tworzenia wspólnych składnic, poleciło Ministerstwo wojewodom wejść w porozumienie z zainteresowanemi urzędami, przyczem dla informacji nadmienia, że Ministerstwo Opieki Społecznej zwróciło się już z propozycją, aby inspektorzy pracy mogli korzystać ze składnic władz administracji ogólnej.

Koszta przekazywania akt do archiwum będą pokrywane (o ile chodzi o akta z działu Spraw Wewnętrznych) z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Kwoty uzyskane ze sprzedaży akt, mają być wpłacane do właściwej kasy urzędu skarbowego na dochód budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Ministerstwo poleciło zwrócić szczególną uwagę, na to, by osoby prowadzące składnice akt posiadały odpowiednie przygotowanie archiwalne. O ile takiego przygotowania nie mają, należy ich poddać odpowiedniemu przeszkoleniu, korzystając w tym względzie z rad i wskazówek organów służby archiwalnej.

Traktując swoje przepisy jako tymczasowe i pragnąc je poddać próbie praktycznej, Ministerstwo pozostawiło niektóre kwestje narazie do oceny wojewodów i do uregulowania stosownie do warunków miejscowych. Czuwanie nad stosowaniem tych przepisów w pierwszym rzędzie obarcza wicewojewodów, jako urzędników odpowiedzialnych za organizację i prawidłowy tryb urzędowania, w starostwach zaś—starostów. Jednak na wniosek starosty wojewoda może obowiązek ten przekazać wicestaroście.

Wojewodowie obowiązani są wydać potrzebne zarządzenia, ażeby przepisy weszły w życie najpóźniej 1 kwietnia 1936 r.

W porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustalono, które archiwa państwowe są właściwe terytorjalnie dla poszczególnych województw. W szczególności ustalono właściwość archiwum:

w Bydgoszczy — dla województwa pomorskiego oraz powiatów bydgoskiego i wyrzyskiego województwa poznańskiego;

w Poznaniu — dla województwa poznańskiego z wyjątkiem powyższych 2 powiatów;

ziemskie w Krakowie — dla województwa krakowskiego;

we Lwowie — dla 3 województw południowo-wschodnich;

w Lublinie — dla województw lubelskiego, wołyńskiego i poleskiego;

w Grodnie—dla województw białostockiego i nowogródzkiego;

w Wilnie — dla wileńskiego;

w Kielcach — dla kieleckiego;

w Piotrkowie — dla łódzkiego;

w Katowicach — dla śląskiego;

Archiwum Akt Nowych w Warszawie—dla Warszawy i województwa warszawskiego.

Ustrój i organizacja władz administracji ogólnej województwa śląskiego*).

Przystępując do naszkicowania ustroju i organizacji władz administracji ogólnej województwa śląskiego, należy zaznaczyć, że województwo śląskie zostało utworzone z dwóch odrębnych pod względem prawnym i ustrojowym obszarów: ze Śląska Cieszyńskiego, należącego przedtem do państwa austro-węgierskiego, oraz Górnego Śląska, wchodzącego w skład państwa niemieckiego.

Organizacja władz administracji ogólnej województwa śląskiego opiera się na ustawie kostytucyjnej z 15 VII 1920 r., zawierającej statut organiczny województwa śląskiego (Dz. U. R. P. poz. 497).

Nadmienić wypada, że rozporządzenie Prez. R. P. z 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz admin. ogólnej (Dz. U. R. P. poz. 86) nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego (art. 127).

Organizacja władz administracji ogólnej województwa śląskiego ma 3-stopniowy podział terytorjalny, a mianowicie: województwo, powiaty wraz z okręgami urzędowemi oraz gminy (miejskie i wiejskie) z tem, że 3 miasta wydzielone z powiatowego związku (Bielsko, Chorzów, Katowice) stanowią odrębne powiaty miejskie.

Organami naczelnemi administracji województwa śląskiego są: wojewoda i Rada Wojewódzka. Wojewoda skupia w swem ręku zakres praw byłego naczelnego prezesa rejencji—odnośnie do górnośląskiej części województwa, względnie prezydenta kraju — odnośnie do cieszyńskiej części województwa (art. 26 stat. org.).

Rada Wojewódzka weszła w prawa, nadane ustawami pruskiemi Radzie prowincjonalnej, względnie Wydziałowi Prowincjonalnemu—w odniesieniu do górnośląskiej części województwa, w odniesieniu zaś do cieszyńskiej części weszła w zakres praw, nadanych statutem krajowym lub innemi ustawami austrjackiemi Wydziałowi Krajowemu w Opawie. Rada Wojewódzka składa się z wojewody śląskiego, z tegoż zastępcy (wicewojewody) i 5-ciu członków, wybranych w głosowaniu stosunkowem przez Sejm Śląski (art. 25 stat. org.).

Przedmiotem niniejszej pracy nie będzie omówienie zakresu działania Rady Wojewódzkiej, jak również porównanie kompetencji Rady Wojewódzkiej z zakresem kompetencji wojewódzkich organów kolegjalnych na reszcie obszaru Rzeczypospolitej.

Ustawa o wewnętrznym ustroju województwa śląskiego, o której mowa w art. 15 stat. org., nie została dotąd uchwalona przez Sejm Śląski, mimo wniesienia jej projektu w roku 1932 przez Radę Wojewódzką.

Wojewodę śląskiego — analogicznie jak na reszcie obszaru Rzeczypospolitej—mianuje Prezydent Rzeczypospolitej. Zastępcę wojewody (wicewojewodę) mianuje również Prezydent Rzeczypospolitej, gdy na reszcie obszaru Rzeczypospolitej mianuje wicewojewodę Min. Spraw Wewn. (art. 32 rozp. z 19 I 1928 r. w brzmieniu rozp. z 12 VI 1934 r. Dz. U. R. P. poz. 743).

*) Artykuł niniejszy o charakterze informacyjnym powstał z referatów wojewódzkiego inspektora starostw w Urz. Wojew. Śląskim dra Aleksandra Schnitzela, refer. Urz. Wojew. Śląskiego dra Bałowskiego oraz burmistrza m. Wielkie Hajduki mgr. Grzbieli. Referaty te wygłoszone zostały 6 II 1936 w sali Śląskiej Rady Woj. w Katowicach dla wycieczki Seminarjum prawa administracyjnego Uniwersytetu Jagiell. pod kierownictwem prof. dra Jerzego Langroda.

Do sprawowania i wykonywania naczelnej administracji przez wojewodę śląskiego i Radę Wojewódzką ustanowiono Urząd Wojewódzki Śląski z siedzibą w Katowicach.

Urząd Wojewódzki Śląski jest organem wojewody dla załatwiania spraw związanych ze stanowiskiem jego, jako przedstawiciela Rządu, jako też spraw, wynikających z funkcyj wojewody śląskiego, jako szefa administracji ogólnej, skarbowej i szkolnej województwa śląskieskiego. Jednocześnie Urząd Wojewódzki jest organem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, współdziałającej z wojewodą śląskim w wykonywaniu naczelnej administracji województwa śląskiego.

Podstawą organizacji Urzędu Wojewódzkiego jest rozporządzenie wojewody śląskiego z dnia 17 czerwca 1922 r. w przedmiocie ustroju władz administracyjnych i samorządowych na obszarze województwa śląskiego (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 2). Rozporządzenie to zostało wydane na zasadzie ust. 3 art. 40 statutu organicznego w porozumieniu z Tymczasową Radą Wojewódzką, posiada więc moc ustawy. W myśl art. 1 tego rozporządzenia Urząd Wojewódzki dzielił się na 11 wydziałów, a to: 1) prezydjalny, 2) administracyjny i samorządowy, 3) bezpieczeństwa publicznego, 4) zdrowia publicznego, 5) przemysłowo-handlowy, 6) rolnictwa, weterynarji, leśnictwa, domen państwowych i domen pozostających w państwowej administracji, 7) spraw wyznaniowych, 8) oświecenia publicznego, 9) skarbowy, 10) pracy i opieki społecznej i 11) tymczasowy wydział aprowizacji. W ciągu lat następnych zarządzeniami wojewody śląskiego zostały zniesione wydziały aprowizacji, rolnictwa i dóbr państwowych, spraw wyznaniowych, oraz utworzone następujące nowe wydziały: komunikacji i robót publicznych, budżetowo-gospodarczy, wojskowy, a ostatnio w kwietniu 1935 r. wydział rolnictwa i reform rolnych po zniesieniu Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Katowicach. Obecnie Urząd Wojewódzki dzieli się na 13 wydziałów: prezydjalny, budżetowo-gospodarczy, bezpieczeństwa, samorządowy, administracyjny, wojskowy, przemysłu i handlu, zdrowia publicznego, pracy i opieki, komunikacyjno-budowl., oświecenia publicznego, skarbowy, rolnictwa i reform rolnych, oraz biuro personalne na prawach samodzielnego wydziału. Ponadto w skład Urzędu Wojewódzkiego wchodzą: Biuro Śląskiej Rady Wojewódzkiej, Śląskie Biuro Statystyczne, Wojew. Biuro do spraw finansowo-rolnych, Biuro planu regjonalnego zagłębia górniczo-hutniczego, Wojew. biuro rolne. Na czele wydziałów stoją naczelnicy wydziałów, mianowani przez właściwych ministrów, a w Biurze Personalnem — szef biura personalnego. Innemi biurami kierują dyrektorowie lub kierownicy biur. Większe wydziały dzielą się na oddziały, któremi kierują kierownicy oddziałów. Oddział stanowi najniższą jednostkę organizacyjną w Urzędzie Wojewódzkim — za wyjątkiem wydziałów: skarbowego i oświecenia publicznego, gdzie oddziały dzielą się jeszcze na mniejsze jednostki organizacyjne, a mianowicie referaty. Wydziały bowiem skarbowy i oświecenia publicznego odpowiadają istniejącym poza Śląskiem izbom skarbowym i kuratorjum okręgów szkolnych i mają zbliżoną do nich organizację wewnętrzną, z tem jednak, że oddziały w wydziałach skarbowym i oświecenia publicznego odpowiadają wydziałom, a referaty oddziałom izb skarbowych względnie kuratorjów okręgów szkolnych.

Rozp. Min. Spraw Wewn. z 13 VIII 1931 r. w sprawie organizacji urzędów wojewódzkich oraz trybu załatwiania spraw w tych urzędach (Dz. U. R. P. poz. 611) — jako wydane na podstawie rozp. Prezydenta R. P. z 19.I.1928 r. (Dz. U. R. P. poz. 86) — nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego, dlatego organizacja wewnętrzna, zakres czynności i odpowiedzialności kierowników poszczególnych jednostek organizacyjnych i urzędników referujących, sprawy zastępstwa naczelników wydziałów, oraz podział aprobaty, uregulowane są w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim zarządzeniami wojewody w sposób podobny, jak w innych urzędach wojewódzkich. Urząd Wojewódzki Śląski, jak i poszczególne wydziały również nie występują nazewnątrz samodzielnie, lecz tylko w imieniu wojewody. Odnośnie do podziału aprobaty należy zaznaczyć, że tylko najważniejsze sprawy o charakterze zasadniczym zastrzeżone są do aprobaty wojewody. Aprobata innych ważniejszych spraw z poszczególnych wydziałów podzielona jest pomiędzy 2-ch wicewojewodów. Pierwszy wicewojewoda, mianowany przez Prezydenta R. P., jest z urzędu zastępcą wojewody, jako szefa administracji ogólnej, skarbowej i szkolnej i jako przewodniczącego Śląskiej Rady Wojewódzkiej. Drugi wicewojewoda, mianowany przez ministra spraw wewnętrznych — po raz pierwszy stosunkowo niedawno, bo w czerwcu 1935 r., ma uprawnienia inne, a mianowicie nie obejmuje spraw zastrzeżonych wicewojewodzie art. 25 statutu organicznego, a więc przedewszystkiem nie wchodzi w skład Rady Wojewódzkiej. Zakres czynności i odpowiedzialności wicewojewodów ustala wojewoda śląski,

gdyż rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia 9 V 1935 r. (Dz. U. poz. 264), regulujące zastępstwo wojewody, jako oparte na rozp. z 19 I 1928 r. — nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego.

Tryb urzędowania w Urzędzie Wojewódzkim uregulowany jest zarządzeniami wojewody analogicznie jak w innych urzędach wojewódzkich. Również w zakresie kancelarji stosowane są jak gdzie indziej przepisy kancelaryjne, oparte na systemie bezdziennikowym, wprowadzonym w urzędach administracji publicznej uchwałą Rady Ministrów z 24 sierpnia 1931 r. (Mon. Pol. Nr. 196, poz. 273).

Podział czynności Urzędu Wojewódzkiego przedstawia się ogólnie w sposób następujący:

Wydział Prezydjalny ma charakter niejako gabinetu wojewody i obejmuje sprawy związane ze stanowiskiem wojewody jako reprezentanta Rządu, oraz sprawy ogólne, wynikające z funkcyj wojewody jako szefa administracji ogólnej, a w szczególności: sprawy organizacyjne, inspekcji i nadzoru nad funkcjonowaniem tak Urzędu Wojewódzkiego, jak władz i urzędów wojewodzie podległych; ponadto obejmuje sprawy stosunku wojewody do Sejmu Śląskiego oraz sprawy Konwencji Genewskiej. W skład Wydziału Prezydjalnego wchodzą: wojewódzki inspektor starostw i związków komunalnych, redakcja Dziennika Ustaw Śląskich i Gazety Urzędowej Województwa Śląskiego, która jest odpowiednikiem dzienników wojewódzkich, wydawanych przez inne urzędy wojewódzkie, — dalej Sekretarjat wojewody i wicewojewodów, bibljoteka oraz kancelarja Urzędu Wojewódzkiego z centralnem biurem podawczem i wysyłkowem, obsługującem wszystkie wydziały Urzędu Wojewódzkiego, z centralną składnicą i archiwum akt, oraz z pisownią wspólną dla wydziałów Urzędu Wojewódzkiego z wyjątkiem Wydziałów Oświecenia Publicznego i Skarbowego. Wydział Prezydjalny nie dzieli się na oddziały.

Wydział budżetowo-gospodarczy obejmuje wszystkie sprawy budżetowe, rachunkowe i gospodarcze całego urzędu wojewódzkiego, wszystkich władz i urzędów wojewodzie podległych oraz Gł. Komendy Policji woj. śl. i jej organów. Wydział dzieli się na 4 oddziały:

1) oddział budżetowy, kontroli i likwidowania należności administracyjno - rzeczowych oraz specjalnych; w skład tego oddziału wchodzi administracja domów skarbowych, obejmująca administrację wszystkiemi budynkami, będącemi własnością Skarbu Państwa i Skarbu Śląskiego,

2) oddział kontroli i likwidowania należności administracyjno - osobowych i kosztów podróży,

3) oddział rachunkowy,

4) oddział gospodarczy.

Wydział Bezpieczeństwa obejmuje sprawy ogólno-polityczne, narodowościowe, bezpieczeństwa i porządku publicznego, a więc sprawy cudzoziemców, stowarzyszeń i zgromadzeń, widowiskowe i t. p. Nazwa analogicznego wydziału w innych województwach została w 1934 r. zmieniona na wydział społeczno-polityczny, po włączeniu spraw wyznaniowych, które w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim nadal znajdują się w Wydziale Administracyjnym. Wydział Bezpieczeństwa dzieli się na dwa oddziały: 1) oddział spraw politycznych i bezpieczeństwa, 2) oddział spraw porządku publicznego.

Wydział Samorządowy obejmuje sprawy organizacji związków samorządowych i ich organów, sprawy nadzoru nad temi związkami ze szczególnem uwzględnieniem gospodarki finansowej i działalności społeczno-gospodarczej samorządu, sprawy podziału terytorjalnego na gminy i powiaty oraz sprawy dyscyplinarne i osobowe fukcjonarjuszów samorządowych. Wydział dzieli się na dwa oddziały: 1) oddział administracji samorządowej, 2) oddział finansów komunalnych.

Wydział Administracyjny — nieistniejący już od roku w innych urzędach wojewódzkich — obejmuje sprawy wynikające ze stosowania ustaw i rozporządzeń administracyjnych, o ile nie są zastrzeżone innym wydziałom, sprawy postępowania administracyjnego, postępowania karno - administracyjnego i przymusowego w administracji, sprawy organizacji i nadzoru nad okręgami urzędowemi, oraz sprawy obywatelstwa, stanu cywilnego i wyznaniowe, a ponadto sprawy sztuki i opieki nad zabytkami. Wydział dzieli się na dwa oddziały: 1) oddział ogólno-administracyjny, 2) oddział sztuki, który prowadzi konserwator okręgowy.

Wydział Zdrowia Publicznego obejmuje sprawy: nadzoru nad lecznictwem i personelem lekarskim, sprawy nadzoru nad wojewódzkiemi zakładami leczniczemi, sprawy walki z chorobami zakaźnemi i społecznemi, sprawy sanitarne, sprawy organizacji opieki lekarskiej dla pracowników państwowych i wojewódzkich oraz sprawy farmaceutyczne i nadzoru nad aptekami. Wydział nie dzieli się na oddziały, a w skład jego wchodzą wojewódzki inspektor lekarski i farmaceutyczny.

Wydział Wojskowy obejmuje spra-

wy związane z poborem wojskowym, sprawy obrony Państwa, sprawy przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego, oraz sprawy świadczeń wojennych. Wydział nie dzieli się na oddziały.

Wydział Pracy i Opieki obejmuje sprawy opieki społecznej nad dziećmi i dorosłymi, sprawy nadzoru nad administracją śląskich zakładów humanitarnych, sprawy ubezpieczeń społecznych, sprawy pośrednictwa pracy i walki z bezrobociem, sprawy emigracji i reemigracji, oraz sprawy inwalidów wojennych. Wydział nie dzieli się na oddziały. W skład Wydziału wchodzi inspektor emigracyjny z siedzibą w Mysłowicach.

Wydział Przemysłu i Handlu obejmuje sprawy o charakterze technicznym i techniczno-administracyjnym, oraz prawno-administracyjnym z działu administracji przemysłu i handlu, w szczególności sprawy gospodarczo-przemysłowe, ochronę rynku pracy, pomocy i ułatwień dla przemysłu i handlu, sprawy instytucyj, organizacyj i zrzeszeń służących celom przemysłu i handlu, sprawy kotłów parowych, sprawy elektryfikacyjne, sprawy przemysłu drobnego, ludowego i domowego, sprawy przemysłu wielkiego i przystosowania tego przemysłu do potrzeb obrony Państwa, oraz sprawy aprowizacyjne. Wydział nie dzieli się na oddziały.

Wydział Komunikacyjno-Budowlany obejmuje sprawy o przeważającym charakterze technicznym i techniczno-administracyjnym z działu robót publicznych, a mianowicie: sprawy budowlane, wodne, drogowe, budowy kolei krajowych, turystyczne, pomiarowe, pojazdów mechanicznych i wojewódzkiego funduszu drogowego. Wydział dzieli się na następujące oddziały: 1) oddział budowlany, 2) oddział wodny, 3) oddział drogowy, 4) oddział budowy kolei krajowych, 5) oddział prawny, 6) oddział ruchu drogowego, obejmujący sprawy pojazdów mechanicznych i wojew. funduszu drogowego.

Wydział Rolnictwa i Reform Rolnych obejmuje sprawy rolnictwa, ochrony lasów, weterynarji, oraz agendy byłego Okręgowego urzędu ziemskiego. Wydział dzieli się na następujące oddziały: 1) oddział urządzeń rolnych, 2) oddział finansowy, obejmujący sprawy rachunkowości funduszu obrotowego reformy rolnej, 3) oddział pomiarów rolnych, 4) wojewódzki inspektor rolnictwa, 5) wojewódzki inspektor ochrony lasów, 6) wojewódzki inspektor weterynarji. Wymienieni wojew. inspektorzy działają na prawach oddziału i mają przydzielony sobie pomocniczy personel.

Wydział Oświecenia Publicznego obejmuje sprawy administracji szkolnej II instancji na terenie województwa z zakresem działania kuratorjum okręgu szkolnego. Wydział dzieli się na następujące oddziały: 1) ogólny, obejmujący dwa referaty: a) ogólny oraz b) wychowania fizycznego i higjeny szkolnej, 2) oddział osobowy, obejmujący sprawy osobowe i dyscyplinarne nauczycieli wszelkich kategoryj szkól, oraz urzędników i funkcjonarjuszów administracji szkolnej na terenie województwa, 3) oddział szkolnictwa ogólno-kształcącego, obejmujący: a) referat szkolnictwa powszechnego, b) referat szkolnictwa średniego ogólno-kształcącego i zakładów kształcenia nauczycieli, c) referat szkolnictwa mniejszościowego w górnośl. części województwa, 4) oddział szkolnictwa zawodowego, 5) oddział oświaty pozaszkolnej.

Wydział Skarbowy obejmuje sprawy administracji skarbowej II instancji z zakresem odpowiadającym izbom skarbowym na terenie reszty Państwa, a mianowice sprawy podatków bezpośrednich, pośrednich i monopolów państwowych, oraz jest władzą zarządzającą budżetem Wojew. Śląskiego. Wydział Skarbowy dzieli się na 6 oddziałów: 1) oddział ogólny, obejmujący: a) referat ogólny, b) referat śląskiego funduszu gospodarczego, prowadzący sprawy specjalnego funduszu śląskiego, opartego na ustawie śląskiej, z którego udziela się pożyczek związkom komunalnym, instytucjom publicznym i osobom prywatnym na cele inwestycyjno-budowlane, c) referat budżetu wojew. śląskiego i pożyczki amerykańskiej; 2) oddział podatków bezpośrednich, obejmujący: a) referat administracyjny, b) referat podatku przemysłowego, c) referat podatku dochodowego, wojskowego i majątkowego oraz od kapitałów i rent, d) referat bilansowy i e) referat katastralny; 3) oddział rachunkowo-kasowy, obejmujący: a) dział kontroli podatków, b) dział przychodów budżetowych, c) dział rozchodów budżetowych, d) dział sum obcych i obrotowych, e) dział likwidatury emerytur i rent; 4) oddział akcyz i monopolów państwowych, obejmujący: a) referat administracyjny, b) referat akcyzowo-monopolowy, c) referat karny; 5) oddział opłat skarbowych, obejmujący: a) referat opłat stemplowych, b) referat podatku spadkowego i od darowizn; 6) oddział emerytur i rent, obejmujący: a) referat emerytur, b) referat rent inwalidzkich.

Biuro Personalne obejmuje sprawy osobowe urzędników i funkcjonarjuszów niższych działów administracji ogólnej, skarbowej, policji wojew. śl., oraz śląskich funkcjonarjuszów wo-

jewódzkich, t. j. urzędników różnych instytucyj śląskich i zakładów utrzymywanych ze Skarbu Śląskiego. Biuro nie dzieli się na oddziały.

Biuro Śląskiej Rady Wojewódzkiej przygotowuje wnioski pod obrady Śląskiej Rady Wojew. i czuwa nad wykonaniem jej uchwał.

Śląskie Biuro Statystyczne zbiera, opracowuje i publikuje wszelkie materjały statystyczne, mające związek z województwem śląskiem. Śląskie Biuro Statystyczne wydaje miesięcznik p. n. „Śląskie Wiadomości Statystyczne".

Wojewódzkie Biuro do spraw finansowo-rolnych jest organem wykonawczym Wojew. Komitetu do spraw finansowo-rolnych po myśli uchwały Rady Ministrów z dnia 7 marca 1932 r. i spełnia czynności określone ustawami ogólno-państwowemi o oddłużeniu w rolnictwie.

Biuro planu regjonalnego zagłębia górniczo-hutniczego jest organem Komisji planu regjonalnego, a zadaniem jego jest opracowanie planu regjonalnego zagłębia węglowego, oraz terenów gospodarczo z niem związanych i to zarówno w obrębie województwa śląskiego, jak i przyległych do niego części województw kieleckiego i krakowskiego.

Wojewódzkie Biuro Rolne jest instytucją wojewódzką z zakresem działania przekazanym ustawą śl. z dn. 4 maja 1932 r. o popieraniu rolnictwa śląskiego (Dz. U. Śl. Nr. 14 z 1934 r. poz. 29). Wojewódzkie Biuro Rolne wypracowuje projekty techniczne, mające na celu podniesienie produkcji rolnej i ogrodniczej, oraz organizacji zbytu produktów rolnych, projekty meljoracyjne, nadzoruje nad wykonaniem i utrzymaniem urządzeń rolnych dokonanych przy pomocy Śl. Funduszu Rolnego, załatwia sprawy związane z udziałem Skarbu Śląskiego w przedsiębiorstwie osadniczem „Ślązak" i wykonuje nadzór nad gospodarstwami rolnemi, będącemi własnością Skarbu Śląskiego.

Jak z przytoczonej wyżej wewnętrznej organizacji Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego widać, wojewoda śląski skupia w swojem ręku sprawy skarbowe i oświecenia publicznego, które na reszcie obszaru Rzeczypospolitej prowadzone są w izbach skarbowych i kuratorjach okręgów szkolnych. Uprawnienia wojewody śląskiego w odniesieniu do dziedziny skarbowości wynikają z rozp. z 17 VI 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 2) w przedmiocie ustroju władz administracyjnych i samorządowych wojew. śląskiego i z rozp. z 10 VII 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 22) w przedmiocie organizacji władz i urzędów skarbowych na obszarze województwa śląskiego. To ostatnie rozporządzenie zostało zatwierdzone ustawą Sejmu Śląskiego z 20 XII 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 14 z 1923 r.). Uprawnienia wojewody śląskiego w odniesieniu do działu oświecenia publicznego wynikają z art. 1 rozp. z 17 VI 1922 r. w przedmiocie ustroju władz administracyjnych i samorządowych wojew. śl. (Dz. U. Śl. poz. 2) oraz—w odniesieniu do cieszyńskiej części woj. śl.—z art. 1 ustawy z 16 V 1923 r. w przedmiocie likwidacji administracji szkolnej Śl. Ciesz. (Dz. U. Śl. poz. 131).

W odniesieniu do Wydziału Skarbowego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, należy podnieść, że Wydział ten, z uwagi na autonomiczny charakter województwa śląskiego, przejawiający się w posiadaniu własnego Sejmu i budżetu śląskiego, występuje w podwójnym charakterze: a) jako władza skarbowa II instancji, z własnym zakresem działania, b) jako część składowa Urzędu Wojew. Śląskiego, w granicach statutu organicznego wojew. śl.

Administrację powiatową na obszarze woj. śląskiego sprawują starostowie w powiatach wiejskich. W górnośląskiej części województwa śląskiego przewodniczą oni wydziałom powiatowym w myśl § 36 ust. o ogóln. zarz. kraju z 1883 r., w cieszyńskiej zaś części wydziałom dróg powiatowych w myśl art. 2 ustawy z 27 II 1924 r. (Dz. U. Śl. poz. 26). W miastach wydzielonych władzą administracji ogólnej I instancji są dyrekcje policji.

Jednostek administracyjnych powiatowych jest 11, a to: 8 powiatów wiejskich i 3 powiaty miejskie (miasta wydzielone). Ustrój miast wydzielonych pozostał niezmieniony, jednak uprawnienia tych miast, odnośnie do czynności, związanych z wykonaniem powszechnego obowiązku wojskowego, zostały przekazane dyrekcjom policji — rozp. Min. Spr. Wewn. z 6 III 1928 r. (Dz. U. poz. 423), uwzględnionem następnie w ogłoszonych rozp. wyk. do ust. o powszechnym obowiązku wojskowym.

W administracji powiatowej nie współdziałają ze starostą (dyrektorem policji) powiatowe organa kolegjalne, o których mowa w rozdz. IV rozp. z 19 I 1928 r.

Podział terytorjalny powiatowych władz admin. ogólnej w województwie śląskiem i ich ustrój został określony rozp. woj. śl. z 17 VI 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 3). Dyrekcje policji w trzech miastach wydzielonych z powiatowego związku—zostały utworzone rozp. woj. śl. z 17 VI 1922 r.

(Dz. U. Śl. poz. 6), zatwierdzonem ustawą Sejmu Śląskiego z 14 III 1923 r. (Dz. U. Śl. poz. 97).

Organizacja wewnętrzna i tryb urzędowania powiatowych władz adm. ogólnej zostały ostatnio uregulowane zarządzeniem wojewody śl. z 20 XII 1934 r. Nr. Pr. 1/30/1. Przepisy te wzorowano na postanowieniach rozp. Min. Spr. Wew. z 30 VI 1930 r. (Dz. U. R. P. poz. 464) w sprawie organizacji starostw i trybu ich urzędowania, mimo że rozp. to, jako wydane na podstawie rozp. z 19 I 1928 r., na obszarze województwa śląskiego nie obowiązuje.

Górnośląska część woj. śląskiego dzieli się na powiaty: katowicki, lubliniecki, pszczyński, rybnicki, świętochłowicki, tarnogórski.

Tu wypada zaznaczyć, że zakres rzeczowy uprawnień starostwa katowickiego jest ograniczony w odniesieniu do spraw, wymienionych w rozp. z 17 VI 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 6) w przedmiocie utworzenia dyrekcyj policji, albowiem działalność Dyrekcji Policji w Katowicach, w myśl art. 2 cyt. rozp. rozciąga się tak na miasto Katowice, jak i na cały powiat katowicki.

Cieszyńska część województwa dzieli się na powiaty: cieszyński i bielski. Zakres uprawnień starostwa bielskiego jest ograniczony w odniesieniu do spraw wymienionych w cyt. rozp. w poprzednim ustępie, na obszarze gmin podmiejskich: Stare Bielsko, Wapienica, Kamienica, Mikuszowice, Aleksandrowice i Bystra. Sprawy te, wymienione w art. 3 rozp. z 17 VI 1922 r. w przedmiocie utworzenia dyr. pol., na terenie wymienionych gmin należą do kompetencji Dyrekcji Policji w Bielsku.

Na obszarze województwa śląskiego — jak już uprzednio zaznaczono—są utworzone 3 dyrekcje policji w miastach wydzielonych z powiatowego związku, a to: w Katowicach, Chorzowie i Bielsku. Pod względem ustrojowym dyr. policji odpowiadają starostwom grodzkim na reszcie obszaru Rzeczypospolitej. Kierownictwo dyrekcji policji w Katowicach sprawuje komisarycznie starosta powiatu katowickiego, w Chorzowie — starosta powiatu świętochłowickiego, a w Bielsku — wyższy urzędnik administracyjny, mianowany przez wojewodę śląskiego (obecnie starosta bielski).

Właściwość rzeczowa i terytorjalna 3-ch dyrekcyj policji została określona w art. 2 i 3 rozp. z 17 VI 1922 r. (Dz. U. Śl. poz. 6).

Starostwa i dyrekcje policji dzielą się na referaty. Z uwagi jednak na pewne różnice kompetencyjne starostw górnośląskiej, jak i cieszyńskiej części województwa, oraz dyrekcyj policji, ustalono zakres czynności osobno dla starostw górnośl. części województwa, osobno dla cieszyńskiej części, wspólny zaś dla dyrekcyj policji.

W starostwach przyjęto zasadniczy podział na referaty: ogólny, bezpieczeństwa, administracyjny, gospodarczy, wojskowy, karno-administracyjny, opieki społecznej, sanitarny i weterynaryjny.

W górnośląskiej części województwa są nadto przy starostwach urzędy ubezpieczeń, istniejące na podstawie ordynacji ubezpieczeniowej niemieckiej z 1911 r. i załatwiające sprawy, wynikające z tej ordynacji. Każdoczesny starosta jest przewodniczącym urzędu ubezpieczeń.

Dla spraw inwalidów wojskowych i wojennych są utworzone w starostwach osobne referaty, a to: w starostwie świętochłowickiem, katowickiem i bielskiem—jako referaty obwodowe.

Sprawy ochrony lasów załatwia dla całego obszaru województwa komisarz ochrony lasów—urzędujący w starostwie katowickiem.

Sprawy rolnictwa i reform rolnych załatwia dla całego obszaru województwa komisarz ziemski, jako referent starostwa katowickiego.

Starostwo katowickie nie posiada referatów: bezpieczeństwa, karno-administracyjnego, weterynaryjnego, gdyż sprawy tych działów załatwiane są tak w odniesieniu do powiatu katowickiego, jak i m. Katowic, przez Dyrekcję Policji w Katowicach.

W dyrekcjach policji przyjęto następujący zasadniczy podział na referaty: ogólny, bezpieczeństwa, legitymacyjny, gospodarczy, wojskowy, karno-administracyjny. Nadto w Dyrekcji Policji w Chorzowie istnieją referaty: sanitarny i weterynaryjny, obejmujące tylko teren m. Chorzowa. W Dyrekcji Policji w Katowicach jest referat sanitarny, obejmujący tylko m. Katowice, referat zaś weterynaryjny, obejmujący tak m. Katowice, jak i cały obszar powiatu katowickiego.

Nadmienić wypada, że stanowisko lekarzy powiatowych i powiatowych lekarzy weterynaryjnych na obszarze górnośl. części wojew. śl. jest odmienne, niż na cieszyńskiej części wojew. śl. i reszcie obszaru Rzeczypospolitej. W zakresie państwowej służby zdrowia i służby weterynaryjnej, są oni technicznymi doradcami starosty, a w miastach wydzielonych — dyrektora policji, i w tym charakterze podlegają nadzorowi bezpośredniemu Urzędu Wojewódzkiego. Stanowisko lekarzy powiatowych, jako organów państwowej służby zdrowia, opiera się na ustawie z 16.IX.1899 r. (Zb. u. pr. str. 172) i na instrukcji

z 4.III.1901 r. (Zb. u. pr. str. 47) uzupeł. 1.IX. 1909 r., a wydanej na podstawie tej ustawy. Organizacja państwowej służby weterynaryjnej opiera się na dekrecie gabinetowym z 13.VII. 1817 r. oraz dekrecie królewskim z 4.V.1872 r., stanowisko zaś pow. lek. weter., jako doradców technicznych starostów, określone jest rozp. ministerjalnem z 6.XI.1835 r. Analogiczne stanowisko zajmowali lekarze powiatowi i powiatowi lekarze weterynaryjni na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego — aż do wejścia w życie rozp. Prezydenta R. P. z 19.I. 1928 r., które w art. 103 postanowiło, że wymienieni lekarze będą podlegać starostom i wchodzić w skład starostw. Wobec trudności w załatwianiu w drodze ustawodawczej sprawy podporządkowania lekarzy powiatowych i powiatowych lekarzy weterynaryjnych starostom i dyrektorom policji, a w celu uniknięcia dwutorowości w załatwianiu spraw z zakresu spraw sanitarnych i weterynaryjnych, wojewoda śląski zarządzeniem z 17.XII.1934 r. (okólnik Nr. 21) przydzielił załatwianie spraw, wchodzących w zakres policji sanitarnej i weterynaryjnej — lekarzom powiatowym i pow. lekarzom weter., którzy w zakresie tych spraw spełniają funkcje referentów władz admin. ogólnej I instancji. Zarządzenie to nie zmieniło jednak ich stosunku służbowego, uregulowanego wyż. cyt. przepisami niemieckiemi.

Trzeci stopień w administracji państwowej stanowią zarządy miejskie i gminne, w poruczonym zakresie działania. Ustrój gmin wiejskich na obszarze województwa jest jednostkowy. Ustrój miast na cieszyńskiej części województwa jest: w Bielsku burmistrzowski, w innych zaś miastach stoi na czele przełożeństwo gminy z przełożonym gminy i wydziałami gminnemi. Na górnośl. części województwa ustrój miast nie jest jednolity. Są miasta o ustroju magistrackim i o ustroju burmistrzowskim. Do pierwszej grupy należą te miasta, w których istnieje magistrat jako kolegjalna reprezentacja miejska, obok rady miejskiej, do drugiej grupy należą miasta, nie posiadające kolegjum magistrackiego, którego funkcje spełnia sam burmistrz (miasta: Bieruń Stary, Woźniki, Miasteczko).

Na górnośląskiej części województwa organem pośredniczącym między władzami admin. ogólnej I instancji a urzędami gminnemi, są okręgi urzędowe (rozdział IV. ord. pow. z 13 XII 1852 r. Zb. u. pr. str. 661), powołane dla sprawowania administracji policji i zawiadywania innemi sprawami publicznemi (§ 47 ord. pow.). Każdy powiat z wyłączeniem miast, dzieli się okręgi urzędowe, jedno — lub paro-gminne. Związkowi okręgu urzędowego przysługują prawa korporacji publicznej. Zwierzchnikiem okręgu jest naczelnik okręgu, mianowany przez wojewodę na lat 6 z pośród osób przedstawionych przez sejmik powiatowy, a zaprzysiężonych przez starostwo. W sprawowaniu swych zadań posługuje się w pewnych wypadkach naczelnikami gmin oraz posterunkami policji wojewódzkiej. Rolę organu uchwalającego w okręgu spełnia Wydział Okręgowy, złożony z przedstawicieli gmin wchodzących w skład okręgu w liczbie ustalonej statutem przez sejmik powiatowy. W okręgach jednostkowych funkcję wydziału okręgowego pełni rada gminna. Wspomniany wydział uchwala budżet, bada zamknięcia rachunkowe, podejmuje uchwały w sprawie rozporządzeń policyjnych i w innych sprawach przedkładanych przez naczelnika okr. urz. Nadzór państwowy nad administracją okręgów urzędowych wykonuje w I inst starosta, jako przewodniczący wydziału powiatowego, w II zaś instancji wojewoda śląski. Obowiązki i prawa naczelnika okręgu urzędowego są określone w §§ 59 — 63 ord. pow. O kosztach utrzymania okręgów urzędowych mówią §§ 69 — 73 ord. pow.

Mówiąc o władzach admin. ogólnej, wypada w krótkości wspomnieć o organizacji innych władz administracji państwowej I instancji, podległych wojewodzie śl. oraz organizacji policji wojewódzkiej.

Władzami skarbowemi I instancji, podległemi wojewodzie śl., są: urzędy skarbowe podatków i opłat skarbowych (16), urzędy akcyz i monopolów państwowych (3), wraz z rejonami kontroli skarbowej i lotnemi brygadami kontroli skarbowej, urząd opłat stemplowych w Katowicach, urzędy katastralne (10).

Władzami I instancji w zakresie administracji szkolnej, podległemi wojewodzie śl., są inspektoraty szkolne (poprzednia nazwa: „powiatowe urzędy szkolne"), których organizacja wewnętrzna opiera się na rozp. Min. Wyzn. Rel. i O. P. z 25 VIII 1931 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11, poz. 163).

Urzędami technicznemi I instancji, podległemi bezpośrednio wojewodzie śl., są: wojewódzkie urzędy budownictwa, kierownictwa regulacji rzek.

W pośredniej zależności są powiatowe zarządy drogowe przy wydziałach powiatowych na obszarze górnośl. części województwa, zaś przy wydziałach dróg powiatowych na cieszyńskiej części województwa — utworzone rozp. Rady Wojew. z 6 IV 1933 r. (Dz. U. Śl. poz. 22), które

z ramienia powiatowego związku komunalnego sprawują administrację techniczną i ekonomiczną dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych.

W zakres administracji państwowej na górnośl. części województwa wchodzą urzędy stanu cywilnego, istniejące po myśli ustawy z 6 II 1875 r. o urzędowem stwierdzaniu stanu cywilnego i zawieraniu małżeństw (Dz. U. Rz. Nr. 4, str. 23). Wojewoda śląski (§ 2) tworzy okręgi urzędów stanu cywilnego dla jednej lub więcej gmin. Urzędników stanu cywilnego i ich zastępców mianuje wojewoda. W tych urzędach, które nie przekraczają obszaru jednej gminy, powinien sprawować czynności urzędnika stanu cywilnego naczelnik gminy (burmistrz), o ile wojewoda dla tych czynności nie zamianuje osobnego urzędnika. Na cieszyńskiej części wojew. śląskiego niema urzędów stanu cywilnego, lecz funkcje te sprawują duszpasterze poszczególnych wyznań, wzgl. prowadzący metryki dla wyznania mojżeszowego. Dla osób bezwyznaniowych księgi stanu cywilnego prowadzą starosta i magistrat m. Bielska.

Organizacja policji wojew. śl. opiera się na rozp. wojewody śl. z 17 VI 1922 r., zatwierdzonem ustawą Sejmu Śl. z 2 III 1923 r. (Dz. U. Śl. poz. 87). Przepisy te zostały zmienione i częściowo uchylone rozp. Prezydenta R. P. z 28 X 1933 r. o służbie w policji woj. śl. (Dz. U. poz. 662).

Policja wojewódzka jest zorganizowana i wyszkolona na wzór wojskowy i podlega wojewodzie (art. 3). Jest organizacją służby bezpieczeństwa, mającą za zadanie utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego i w tym zakresie jest organem wykonawczym władz wojewódzkich (art. 1), na terenie powiatu starosty (dyrektora policji) (art. 10).

Koszty utrzymania policji wojewódzkiej ponosi Skarb Śląski. Gminy są obowiązane dostarczać potrzebnych pomieszczeń dla policji wojew. na żądanie wojewody (art. 2 rozp. w brzmieniu ustawy z 10 XII 1925 r. (Dz. U. Śl. poz. 45).

Organizacja policji wojew. jest dostosowana do administracyjnego podziału województwa i dzieli się na:

a) Główną Komendę z siedzibą w Katowicach,

b) komendy powiatowe: miejskie i wiejskie,

c) komisarjaty, obejmujące ważniejsze miasta i gminy w powiatach lub dzielnice w dużych miastach,

d) posterunki stałe w gminach i małych miastach.

Przy Głównej Komendzie jest prowadzona Komenda Rezerwy policji na prawach komendy powiatowej. Powiatowa Komenda Policji Wojewódzkiej w Katowicach obejmuje tak m. Katowice, jak i cały obszar powiatu katowickiego.

Nadto przy policji są zorganizowane oddziały policyjno-śledcze, uzależnione w zakresie dochodzeń i śledztw od organów wymiaru sprawiedliwości (art. 4).

Na czele policji wojew. stoi główny komendant, zależny od wojewody. Jemu podlegają bezpośrednio komendanci powiatowi i miejscy (w miastach wydziel.). W pośredniej zależności służbowej są kierownicy komisarjatów i komendanci posterunków (art. 5—7).

Podział funkcjonarjuszów policji wojew. na oficerów i szeregowych jest ten sam, jak na reszcie Rzeczypospolitej.

Przyjęcie do służby oraz przeniesienie funkcjonarjusza policji wojew. w stopniu oficera — następuje w drodze zarządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w stopniu szeregowego— w drodze zarządzenia wojewody śl. lub z jego upoważnienia, przez gł. komendanta policji wojew. Zwolnienie z urzędu należy do właściwej władzy mianującej.

Sprawy osobowe policji wojew. są skoncentrowane w Biurze Personalnem Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego.

DR. WOJCIECH NATANSON.

Działalność rad i wydziałów wojewódzkich w r. 1933.

Rok 1933 był szóstym zkolei rokiem pracy rad i wydziałów (wzgl. izb) wojewódzkich. Sprawozdania za lata poprzednie ogłoszone były w Nr. 16-ym z r. 1930, 24-ym z r. 1931, 24-ym z r. 1932 i Nr. 17 z r. 1933 „Gazety Administracji i Policji Państwowej".

Działalność rad wojewódzkich.

W roku 1933 odbyły się posiedzenia rad wojewódzkich w następujących województwach:

1) W województwie białostockiem. Na posiedzeniu 26 marca 1933 r. były rozpatrywane sprawy następujące:

a) zatwierdzenie protokółu poprzedniego posiedzenia Rady Wojewódzkiej z dnia 16 III 1932 r; b) sprawozdanie wojewody w Białymstoku z działalności administracji rządowej i samorządowej na terenie województwa za r. 1932/33, o ogólnym stanie województwa i ważniejszych zamierzeniach na przyszłość; c) wybory 3 członków Wydziału Wojewódzkiego i ich zastępców na okres czteroletni; d) wybór przedstawiciela do Państwowej Rady Kolejowej na okres lat 1933—1936 r.

Po przemówieniu wojewody został przedstawiony Radzie stan finansowy związków samorządowych województwa, a następnie Rada wysłuchała sprawozdania z prac Wojewódzkiej Komisji Oszczędnościowej.

W dyskusji nad sprawozdaniem wojewody członkowie Rady Wojewódzkiej poruszyli sprawy następujące:

a) potrzebę zniesienia małych miast; b) potrzebę nowego podziału powiatów na gminy wiejskie jeszcze przed wejściem w życie nowej ustawy samorządowej; c) przeciążenia gmin świadczeniami i pracą; d) pomocy dla szkolnictwa w formie kredytu drzewnego z lasów państwowych na cele budowy szkół; e) opracowania racjonalnej sieci szkół; f) zbyt wielkich kosztów komasacji; g) konieczności pomocy ludności w akcji siewnej; h) ogłaszanie obowiązujących rozporządzeń i zarządzeń; i) dostosowanie kar administracyjnych do zdolności płatniczej ludności.

2) W województwie kieleckiem. Posiedzenie odbyło się 12 maja 1933 r. Z ważniejszych zagadnień, poruszonych na tem posiedzeniu, należy wymienić:

a) omówienie ustawy o Funduszu Pracy i zamierzeniach inwestycyjnych tej instytucji na okres budżetowy 1933/34. Rada Wojewódzka wypowiedziała się przeciw centralizowaniu akcji finansowej Funduszu Pracy. Podniesiono potrzebę powołania do życia wojewódzkiej organizacji dla uzgodnienia planu robót publicznych, finansowanych przez Fundusz Pracy na terenie województwa kieleckiego; b) zbyt wysokich opłat za ubój bydła w rzeźniach samorządowych; c) przyśpieszenie połączenia Zagłębia Dąbrowskiego z Bałtykiem siecią kanałów wodnych; d) sprawę częściowego zwolnienia od płacenia danin publicznych tych rolników nadbrzeżnych, których grunta zostały uszczuplone w czasie powodzi; e) uchronienia od sprzedaży przez Dyrekcję Lasów Państwowych w Radomiu w drodze przetargu starej walcowni wodnej w Sielpni Wielkiej, założonej przez ks. Druckiego-Lubeckiego.

Z ważniejszych uchwał, powziętych przez Radę wymienić należy rezolucję następującej treści: „Rada Wojewódzka, uznając, że stworzony ustawą z dnia 16 marca 1933 r. Fundusz Pracy, do czasu powołania do życia samorządu wojewódzkiego, najbardziej celowo może rozwiązać zagadnienie bezrobocia, wyraża pogląd o konieczności: a) udzielenia związkom samorządu terytorjalnego na roboty uznane przez Fundusz Pracy środków pieniężnych z reguły w formie dotacyj na koszty robocizny i dogodnych pożyczek na koszty materjałów; b) dekoncentracji zarządu Funduszu Pracy przez przesunięcie uprawnień w zakresie decydowania o udzielaniu pożyczek, dotacyj i uznawania robót celowych z punktu widzenia Funduszu Pracy — na władze II instancji przy szerokim współudziale czynnika społecznego".

3) W województwie łódzkiem w r. 1933 Rada Wojewódzka nie była zwoływana.

4) W województwie lubelskiem. Rada Wojewódzka odbyła posiedzenie 12 lutego 1934 r. Przed posiedzeniem Rady zostały zwołane komisje Rady, które 7, 8 i 9 lutego rozpatrzyły sprawozdanie wojewody z działalności administracji państwowej na terenie województwa (komisja rolna, oświatowo-kulturalna, ogólno-gospodarcza, opieki społecznej i drogowo-

wodna). W wyniku obrad nad poszczególnemi działami sprawozdania, powzięły komisje szereg wniosków, które następnie były przedmiotem plenarnych obrad Rady Wojewódzkiej.

5) W województwie nowogródzkiem Rada Wojewódzka odbyła jedno posiedzenie w dniu 16 grudnia 1933 r. W posiedzeniu wzięli udział prócz członków Rady: szefowie władz II instancji, naczelnicy wydziałów Urz. Wojewódzkiego, członkowie wydziału wojewódzkiego oraz starostowie powiatowi. Powzięto 15 uchwał, w sprawach: a) klasyfikacji dróg państwowych, powiatowych i gminnych, b) wybór delegata do Rady P. Z. U. W., c) działalności inwestycyjnej przy pomocy Funduszu Pracy, d) współudziału samorządów i zainteresowanych właścicieli gruntów przy robotach meljoracyjnych, e) wpływu szarwarku na koszty wykonania meljoracyj, f) ochrony producentów surowców rolniczych. Dezyderaty, podniesione w dyskusji nad sprawozdaniem o ogólnym stanie województwa, dotyczyły usprawnienia działalności skarbowego aparatu egzekucyjnego i liberalniejszej polityki w dziedzinie ściągania podatków bezpośrednich oraz kar za uprawę tytoniu. Podnoszono również konieczność ograniczenia kar policyjno-administracyjnych, opieki nad gospodarstwami skomasowanemi, liberalniejszego ściągania składek przez P. Z. U. W., niestosowania obostrzeń w stosunku do felczerów, działalności Izby Rzemieślniczej, działalności inwestycyjnej Funduszu Pracy, potrzeby ochrony krajowej produkcji surowców (zwłaszcza lnu, wełny, tłuszczów i owoców).

6) W województwie warszawskiem szóste posiedzenie Rady Wojewódzkiej odbyło się 18 I 1934 (w ciągu r. 1933 Rada Wojewódzka nie była zwoływana). Przedmiotem obrad posiedzenia były sprawy następujące: sprawozdanie o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej i ważniejszych zamierzeniach na przyszłość, sprawa programu robót publicznych finansowanych przez Fundusz Pracy, udziału samorządu w pokrywaniu kosztów przedsiębiorstw meljoracyjnych, sprawa utworzenia biura pomiarów i zabudowy przy Wydziale Wojewódzkim.

7) W województwie wileńskiem odbyło się jedno posiedzenie Rady Wojewódzkiej 16 grudnia 1933. Z ważniejszych uchwał i dezyderatów, powziętych na omawianem posiedzeniu, należy zanotować: a) uchwałę o spowodowaniu przez czynniki miarodajne obniżenia do 50 gr. opłat za upomnienie przy egzekucji kwot nieprzewyższających 5 zł., b) w sprawie zorganizowania pomocy dla ludności wiejskiej, dotkniętej klęską nieurodzaju, c) w sprawie złożenia odpowiednim władzom wniosków, dotyczących nowelizacji przepisów o wymiarze świadczeń drogowych w naturze.

Z komisyj Rady Wojewódzkiej odbyła dwa posiedzenia (w dniach 15 i 28 grudnia 1933 r.) Wojewódzka Komisja Opieki Społecznej i Zdrowia publicznego. Na tych posiedzeniach zajmowano się sprawami następującemi: a) opracowano projekt regulaminu komisji; b) przedyskutowano zagadnienie nadzoru nad stanem sanitarnym szkół powszechnych i nad sprawowaniem opieki w rodzinach; c) omówiono kwestję uaktywnienia i dostosowania działalności „Ośrodków Zdrowia" do warunków życia na wsi; d) omówiono zagadnienie pomocy dla ludności wiejskiej, dotkniętej klęską nieurodzaju.

Pozostałe dwie komisje (Rolna i Oświaty Pozaszkolnej) nie były czynne.

8) W województwie wołyńskiem Rada Wojewódzka odbyła 2 posiedzenia: 24 maja i 21 grudnia. Na pierwszem posiedzeniu, odbytem w związku z upływem Kadencji Wydziału Wojewódzkiego, Rada Wojewódzka dokonała przez aklamację wyboru Wydziału Wojewódzkiego; wszyscy dotychczasowi członkowie zostali wybrani ponownie. Rozpatrując wolne wnioski, Rada uchwaliła: a) przekazać Wydziałowi Wojewódzkiemu akcję zorganizowania funduszu zbożowego pomocy rolnictwu na Wołyniu; b) zwrócić się do wojewody z prośbą o poczynienie u władz centralnych kroków celem usunięcia bolączek, powstałych wskutek przekazania władzom skarbowym egzekucji należności samorządowych; c) zwrócić się do wojewody z prośbą o inicjatywę w sprawie nowelizacji przepisów o przymusowej legalizacji wag używanych przez gospodarstwa rolne.

Ponadto wygłoszony został na tem posiedzeniu referat o stanie samorządu pod względem organizacyjnym, gospodarczym i finansowym, oraz sprawozdanie z działalności Wydziału Wojewódzkiego.

Na posiedzeniu z dnia 21 grudnia złożył wojewoda sprawozdanie o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej w r. 1932 i ważniejszych zamierzeniach na przyszłość oraz sprawozdanie z wykonania uchwał Rady Wojewódzkiej, działalności Wydziału Wojewódzkiego i komisyj Rady Wojewódzkiej. Po sprawozdaniu wywiązała się krótka dyskusja, w której zabierali głos poszczególni członkowie Rady, Urzędu Wojewódzkiego i przed-

stawiciele władz niezespolonych. Rada Wojewódzka postanowiła przekazać, z opinją przychylną, sprawę wprowadzenia na terenie województwa przymusowego ubezpieczenia plonów od gradobicia Wydziałowi Wojewódzkiemu do rozpatrzenia i decyzji. Ponadto wygłoszony został na tem posiedzeniu referat p. t. „Samorząd województwa wołyńskiego w r. 1932/33" oraz sprawozdanie z działalności Wojewódzkiej Komisji Oszczędnościowej.

Komisje Rady Wojewódzkiej w r. 1933 nie odbywały posiedzeń.

9) W **województwie poleskiem** Rada Wojewódzka odbyła jedno, piąte zkolei posiedzenie w dniu 19 grudnia 1933 r. Wojewoda złożył na tem posiedzeniu sprawozdanie o działalności administracji państwowej. W dyskusji poruszono m. in. zagadnienia: a) wykształcenia zawodowego młodzieży wiejskiej; b) uruchomienia na terenie województwa oddziałów banków państwowych w celu przyjścia z pomocą drobnemu handlowi i przemysłowi drogą udzielenia kredytów na dogodnych warunkach; c) rozwoju komasacji w powiecie kosowskim.

Nadto Rada Wojewódzka dokonała: a) wyboru uzupełniającego 2 nowych członków Wydziału Wojewódzkiego; b) wyboru 3 członków i tyluż zastępców do Wojewódzkiej Rady Wodnej.

Komisyj Rady Wojewódzkiej w r. 1933 nie zwoływano.

W **województwach południowych** — podobnie jak w latach poprzednich — funkcje rad wojewódzkich pełniły w r. 1933 — wydziały wojewódzkie. Sprawozdanie, przewidziane w art. 45 rozporz. Prezydenta R. P. z 19 I 1918 o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej — składali wydziałowi wojewódzkiemu wojewodowie lwowski i tarnopolski.

W województwach zachodnich funkcje rad wojewódzkich pełniły sejmiki wojewódzkie. W województwie poznańskiem odbyła się w dniach 7—8 maja 1933 r., XII sesja Poznańskiego Sejmiku Wojewódzkiego; na posiedzeniu z dn. 7 maja wygłosił wojewoda sprawozdanie z działalności administracji państwowej. W województwie pomorskiem wojewoda nie składał sprawozdania o działalności administracji państwowej przed Sejmikiem Wojewódzkim.

Wydziały (izby) wojewódzkie.

Działalność wydziałów wojewódzkich (wzgl. izb wojewódzkich) w ogólnych zarysach charakteryzuje poniższe zestawienie:

L. p.	Nazwa województwa	Ilość posiedzeń	Ogółem załatwiono spraw	Z głosem doradczym z art. 54 i 55 ustęp (2)	Z głosem stanowczym
1	Białostockie. . .	9	601	37	564
2	Kieleckie. . . .	28	1681	62	1619
3	Lubelskie . . .	17	646	50	596
4	Łódzkie	14	—3078	41	3037
5	Warszawskie . .	8	1665	48	1617
6	Nowogródzkie . .	6	313+	18	295
7	Poleskie	9	355+	16	339
8	Wileńskie . . .	12	768	74	694
9	Wołyńskie . . .	17	917	82	835
10	Krakowskie . . .	29	1214	182	1032
11	Lwowskie . . .	17	1271	118	1146
12	Stanisławowskie .	7	727	52	675
13	Tarnopolskie . .	10	480	122	358
14	Pomorskie . . .	4	352+	18	333
15	Poznańskie . . .	10	—2359	35	2324

Z zestawienia powyższego widać, że **pod względem ilości odbytych posiedzeń** na pierwszem miejscu stoją wydziały województw: krakowskiego (29) i kieleckiego (28). Najmniej posiedzeń odbyły wydziały wzgl. izby wojewódzkie: pomorskie (4), nowogródzkie (6), stanisławowskie (7) i warszawskie (8).

Pod względem **ilości załatwionych spraw**, na pierwsze miejsce wysuwają się województwa: łódzkie (3088 spraw) i poznańskie (2359 spraw). Najmniejsze ilości spraw załatwiały wydziały wojewódzkie: w Nowogródku (313 spraw), Toruniu (352) i Brześciu (355).

Podział spraw na grupy, wymienione w siedmiu punktach art. 55 rozporz. Prezydenta R. P. z dn. 19 I 1928 i w innych artykułach tegoż rozporz., przedstawia się następująco:

L. p.	NAZWA WOJEWÓDZTWA	W myśl art. 55: punkt 1	punkt 2	punkt 3	punkt 4	punkt 5	punkt 6	punkt 7	z innych artykułów lub ustaw specj.	z art 109
1	Białostockie . .	177	274	29	44	1	39	—	37	—
2	Kieleckie . . .	438	1026	—	32	50	72	55	8	—
3	Lubelskie . .	302	225	—	4	—	62	53	—	1
4	Łódzkie . . .	475	2452	43	67	—	—	—	1	2
5	Warszawskie .	358	1250	—	3	2	4	—	48	—
6	Nowogródzkie .	112	144	—	22	—	32	—	2	1
7	Poleskie . . .	94	242	—	2	—	1	—	2	—
8	Wileńskie . .	143	499	—	11	33	—	—	8	1
9	Wołyńskie . .	247	564	10	5	—	9	—	—	—
10	Krakowskie . .	199	719	—	46	—	68	—	182	—
11	Lwowskie . . .	242	854	—	23	—	18	—	134	—
12	Stanisławowskie	102	481	56	13	11	10	—	53	1
13	Tarnopolskie .	186	108	45	39	7	15	—	78	2
14	Pomorskie . .	229	25	41	25	1	12	—	—	1
15	Poznańskie . .	1103	73	74	—	—	1065	9	35	—

Jak widać z powyższego zestawienia — najczęściej były załatwiane sprawy grupy pierwszej (zatwierdzanie uchwał organów samorządo-

wych w takim zakresie, w jakim prawo to przysługiwało przed wejściem w życie rozp. z 19 I 1928 wojewodzie samemu lub wojewodzie w porozumieniu z prezesem izby skarbowej), oraz grupy drugiej (rozstrzyganie w toku instancyj odwołań od orzeczeń i zarządzeń organów powiatowych związków komunalnych i miast wydzielonych).

Odrębną grupę spraw, załatwianych przez wydziały wojewódzkie stanowią sprawy wynikające z art. 109 rozp. z dn. 19 I 1928, a mianowicie wydawanie rozporządzeń porządkowych. Wydziały wojewódzkie poszczególnych województw współdziałały z wojewodami przy wydawaniu rozporządzeń porządkowych w następujących wypadkach:

1) w województwie lubelskiem: przy wydaniu rozporządzenia porządkowego o urządzeniu rakarń;

2) w województwie łódzkiem: przy wydaniu rozporządzenia porządkowego o zakazie strzelaniny w czasie świąt Wielkiej Nocy, oraz rozporządzenia porządkowego o sprzedaży czasopism;

3) w województwie nowogródzkiem w jednym wypadku;

4) w województwie wileńskiem: przy wydaniu rozporządzenia porządkowego o obowiązku odkażania publicznych aparatów telefonicznych;

5) w województwie stanisławowskiem: przy wydaniu rozporządzenia porządkowego o zakazie strzelaniny w czasie świąt Wielkiej Nocy;

6) w województwie tarnopolskiem: przy wydaniu rozporządzenia porządk. w sprawie zakazu zawiązywania organizacji „Ruchu Młodych", i kontynuowania jej działalności, oraz rozporządzenie w sprawie zapobiegania pożarom leśnym i rozmnażaniu się owadów, szkodliwych dla gospodarstwa leśnego;

7) w województwie pomorskiem: przy uchyleniu zakazu umieszczania w miejscach i lokalach publicznych t. zw. aparatów zręczności.

Specjalne prace wydziałów wojewódzkich.

Dla zobrazowania całokształtu działalności wydziałów wojewódzkich należy wspomnieć jeszcze o tych pracach specjalnych, jakie zostały zorganizowane w poszczególnych województwach z inicjatywy wydziałów wojewódzkich i które są opłacane z budżetów wydziałów wojewódzkich.

W województwie białostockiem gromadzone były i opracowywane materjały statystyczne, obrazujące działalność związków komunalnych. Sporządzano również miesięczne i roczne sprawozdania z działalności komunalnych kas oszczędności, obejmujące ruch wkładów oszczędnościowych, obrotów miesięcznych i udzielonych przez kasy pożyczek, oraz prowadzono ewidencję zadłużeń powiatowych związków samorządowych i miast wydzielonych.

W r. 1933 opracowano szczegółowe sprawozdanie o gospodarce samorządów na podstawie zamknięć rachunkowych za rok 1932/33. Ponadto Wydział Wojew. współdziałał w kontroli nad działalnością komunalnych kas oszczędności i gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

W województwie kieleckiem prowadzono prace statystyczne, które służyły Wydziałowi Wojewódzkiemu za podstawę do porównań i wniosków przy zatwierdzaniu budżetów związków samorządowych i rozważaniu przedłożeń finansowo-gospodarczych (zestawienia budżetów i zamknięć rachunkowych zw. samorządowych, wykazy obdłużeń, zestawienia dotyczące K. K. O. i gmin. kas pożyczkowo-oszczędnościowych).

W województwie lubelskiem przeprowadzone zostały rewizje powiatowych związków samorządowych: bialskiego, hrubieszowskiego, janowskiego oraz miasta Chełma i Białej Podlaskiej. Ponadto zostały przeprowadzone wizytacje szeregu związków samorządowych i kom. kas oszczędności.

Dla użytku Wydziału Wojwódzkiego i Urzędu Wojewódzkiego wykonano następujące prace statystyczne:

a) zestawienie z wykonania budżetów miast wydzielonych i niewydzielonych, powiatowych związków samorządowych i gmin wiejskich za r. 1932/33,

b) zestawienie preliminarzy budżetowych miast wydzielonych z powiatowych zw. samorz. na 1933/34 rok,

c) dane dotyczące zadłużeń powiatowych związków samorządowych, miast wydzielonych, miast niewydzielonych oraz gmin wiejskich,

d) dane dotyczące k. k. o. i gm. k. p. o.,

e) dane dotyczące wyników wyborów do rad gromadzkich i na sołtysów.

W województwie łódzkiem. Wydział Wojewódzki nie posiadał odrębnych biur ani referatów statystycznych, a prace w tym zakresie spełniali urzędnicy Wydziału Samorządowego Urzędu Wojewódzkiego. W roku 1933

zostały przez nich opracowane zestawienia liczbowe, obejmujące wykonanie budżetów związków samorządowych za rok 1932/3, oraz zestawienia preliminarzy związków samorządowych za rok 1933/34. Powyższe zestawienia służyły za podstawę do sporządzenia wykresów, ilustrujących gospodarkę finansową samorządów województwa łódzkiego.

Ponadto zostały sporządzone zestawienia liczbowe i wykresy, przedstawiające rozwój gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych oraz komunalnych kas oszczędności na terenie województwa. W szczególności zostały opracowane wykresy, ilustrujące powstanie gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych, wzrost kapitału zakładowego od chwili powstania tych kas do 31 XII 1933 r., wzrost kapitału zasobowego, wzrost wkładów oszczędnościowych oraz udzielonych pożyczek, zadłużenie kas w Państwowym Banku Rolnym, oraz sumy bilansowe kas od r. 1928 do 1933. Analogiczne wykresy zostały sporządzone dla k. k. o. powiatowych i miejskich.

W województwie warszawskiem. Sekretarjat Wydziału Wojewódzkiego i referat statystyczno-ekonomiczny opracował szereg zagadnień z zakresu finansów i polityki gospodarczej związków samorządowych. W szczególności wiele pracy poświęcono sprawom budżetowym związków samorządowych oraz planom inwestycyj, podejmowanych z kredytów Funduszu Pracy i Inwestycyjnego. Wszystkie projekty techniczne i kosztorysy były szczegółowo badane; ustalono program robót publicznych na r. 1933 i 34, podejmowanych bezpośrednio lub przy współudziale związków samorządowych.

Przy Wydziale Wojewódzkim utworzono biuro pomiarów i zabudowy miast, które skupiło całą akcję sporządzania planów pomiarowych, oraz planów regulacji i zabudowy miast. Kierownictwo techniczne biura powierzono kierownikowi oddziału budowlanego Urzędu Wojewódzkiego.

W województwie nowogródzkiem Wydział Wojewódzki specjalnych prac nie prowadził.

W województwie poleskim. Z funduszów Wydziału Wojewódzkiego utrzymywana jest jedna siła pomocnicza dla prowadzenia prac statystycznych. Prace te polegały na sporządzaniu wykresu cen zbóż, prowadzeniu i aktualizowaniu kartoteki miejscowości, oraz opracowywaniu danych statystycznych z zakresu finansów komunalnych. Specjalnych prac Wydział Wojewódzki nie ogłaszał drukiem.

W województwie wileńskiem opracowano kolejny, poświęcony okresowi budżetowemu 1933/34, tom rocznika statystycznego p. t. „Związki samorządowe województwa wileńskiego w świetle liczb".

W województwie wołyńskiem został zorganizowany VII kurs samorządowy, którego wydatki zostały pokryte całkowicie z budżetu Wydziału Wojewódzkiego. W kursie uczestniczyło 36 słuchaczy, w tem 32 pracowników gminnych. Wykłady odbywały się od dnia 4 maja do 13 czerwca po 6 godzin dziennie.

W województwie krakowskiem prowadzony był przy Wydziale Wojewódzkim referat statystyczny. Opracowywano tu przedewszystkiem preliminarze budżetowe i zamknięcia rachunkowe związków samorządowych.

W województwie lwowskiem Wydział Wojewódzki współdziałał z wojewódzką komisją oszczędnościową w wykonaniu rozp. Prezydenta R. P. z dnia 21 X 1932 w sprawie obniżenia kosztów administracji komunalnej. Z budżetu Wydz. Wojewódzkiego była opłacana jako siła kontraktowa—referentka spraw komunalnych kas oszczędności.

W województwie stanisławowskiem uruchomiono referat turystyczny przy Wydziale Wojewódzkim, oraz finansowano akcję zebrania materjału dla sporządzenia mapy własności rolnej województwa.

W województwie tarnopolskiem, pomorskiem i poznańskiem żadnych prac specjalnych Wydział Wojewódzki, wzgl. Izby Wojewódzkie—nie podejmowały.

DR. JAN PISOWICZ.

PRAWO O WYKROCZENIACH
Część ogólna (w zarysie).

(Ciąg dalszy)

IV.

Zasady wymiaru kary według prawa o wykroczeniach. Przy wymiarze kary obowiązują według prawa o wykroczeniach następujące zasady:

1) Władza karząca wymierza karę, w granicach ustawowo określonych, według swego uznania. Nie znaczy to, że wymiar kary ma być dowolny, przypadkowy. Kara ma być celowa (str. 57—58). To też władza powinna wziąć pod uwagę okoliczności, które mogą mieć wpływ na rodzaj i wysokość kary. Przedewszystkiem należy mieć na względzie zarówno okoliczności, które odsłaniają życie duchowe sprawcy, jak również te momenty, które określają stosunek psychiki sprawcy do popełnionego czynu, będącego przedmiotem rozpoznania przez władzę karzącą. Do pierwszej kategorji okoliczności zaliczyć należy stopień rozwoju umysłowego sprawcy, charakter sprawcy oraz jego dotychczasowe życie. Natomiast przy określaniu stosunku sprawcy do czynu należy zwrócić uwagę na pobudki i sposób działania sprawcy oraz na jego dotychczasowe życie. Natomiast przy określaniu stosunku sprawcy do czynu należy zwrócić uwagę na pobudki i sposób działania sprawcy oraz na jego stosunek do pokrzywdzonego tudzież na zachowanie się sprawcy po spełnieniu przestępstwa (art. 54 k. k. i art. 2 pr. o wykr.).

Według judykatury Sądu Najwyższego (zob. orzeczenia z 2 V 1933 r. Nr. 2 K 228/33 i z 15 V 1933 Nr. 3 K 260/33) przepis art. 54 k. k. zawiera jedynie przykładowe przytoczenie pewnych okoliczności w celu zwrócenia uwagi władzy karzącej na psychikę sprawcy i jego charakter, nie nakłada przeto na tę władzę obowiązku rozważania wszystkich bez wyjątku okoliczności w tym przepisie wyszczególnionych.

2) Kara ma być indywidualna, t. zn. kara wymierzona sprawcy ma być wypadkową tych okoliczności, które dotyczą tylko jego osoby (art. 55 k. k. i art. 2 pr. o wykr.). Konsekwencją tego jest możliwość, że np. sprawca czynu otrzyma z uwagi na swą zmniejszoną poczytalność karę łagodniejszą niż podżegacz całkowicie poczytalny.

3) Jeżeli istnieje ustawowa możność wyboru między aresztem a grzywną, należy w zasadzie wymierzać grzywnę. Przy wymiarze grzywny uwzględnia się stosunki majątkowe sprawcy.

Karę aresztu można stosować tylko wtedy, gdy skazanie na grzywnę nie byłoby celowe (brak celowości kary grzywny zachodzi wówczas, gdy nawet najwyższy wymiar grzywny nie wyrządzi sprawcy dostatecznej dolegliwości) oraz gdy grzywna byłaby nieściągalna lub też jeśliby ściągnięcie grzywny narażało skazanego na ruinę majątkową (art. art. 56 i 57 § 2 k. k. oraz art. 2 pr. o wykr.).

4) Jeżeli wykroczenia, za które grozi wyłącznie kara aresztu, dopuszczono się z chęci zysku, wymierza się dodatkowo grzywnę do 100 zł. (art. 8 § 3 pr. o wykr.).

5) W razie skazania na karę aresztu, władza karząca może (a więc nie musi) zaliczyć na poczet kary całkowicie lub częściowo okres tymczasowego aresztowania (art. 58 k. k. i art. 2 pr. o wykr.). [1]).

6) Jeżeli za wykroczenie grozi wyłącznie kara aresztu, można w przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie zastosować nadzwyczajne łagodzenie kary. Łagodzenie to polega na tem, że w miejsce aresztu wymierza się grzywnę (art. 9 pr. o wykr.) [2]).

---

[1]) W Instrukcji ministerjalnej do prawa o wykroczeniach i do postęp. karnego administracyjnego (Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr. 17 poz. 255 z 1933 r. str. 495) zaznaczono, że i tymcz. przytrzymanie sprawcy czynu, dokonane w myśl art. 8 rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnem, może być zaliczone na poczet kary aresztu. Według *Jankowskiego* (prawo o wykroczeniach — „Gazeta Adm. i P. P." Nr. 18 z r. 1932 str. 604) tymczasowe przytrzymanie nie podlega zaliczeniu na poczet kary aresztu, gdyż tymczasowego przytrzymania nie można utożsamiać z tymczasowem aresztowaniem.

[2]) „. . . Wobec wyłaniającej się wątpliwości, czy art. 9 pr. o wykr. można również stosować i w przypadkach, gdy sankcja karna, zawarta w niektórych przepisach ustaw szczególnych, przewiduje obowiązkowe wymierzenie jednocześnie grzywny oraz aresztu, Min. Sprawiedliwości wyraziło zapatrywanie, że i w tym przypadku istnieje możność złagodzenia aresztu na grzywnę". (Wyciąg z okólnika Nr. 38 Ministerstwa Spraw Wewn. z 26 III 1934 r. Nr. AP.-106-123 Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 8 poz. 70 z 1934 r.).

Zasada ta nie ma zastosowania w stosunku do wykroczeń przewidzianych w przepisach szczególnych, wydanych przed 1 IX 1932 r., jeśli przepisy te wykluczają łagodzenie kary (art. 10 lit. c) przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.).

Kilka przypadków, zasługujących na zastosowanie nadzwyczajnego łagodzenia kary, podaje wyraźnie prawo o wykroczeniach, a mianowicie, łagodzić można karę w przypadku:

a) popełnienia czynu w stanie częściowej niepoczytalności (art. 18 § 1 k. k. i art. 2 pr. o wykr.);

b) popełnienia czynu wskutek usprawiedliwionej nieświadomości bezprawności czynu (art. 20 § 2 k. k. i art. 2 pr. o wykr.).

c) przekroczenia granic obrony koniecznej (art. 21 § 2 k. k. i art. 2 pr. o wykr.);

d) przekroczenia granic wyższej konieczności (art. 22 § 4 k. k. i art. 2 pr. o wykr.).

Poza tem w odniesieniu do wykroczeń przewidzianych w przepisach szczególnych, wydanych przed 1 IX 1932 r., może być stosowane nadzwyczajne łagodzenie kary w razie usiłowania nieudolnego, o ile usiłowanie według tych przepisów jest karalne (art. 12 § 1 przep. wprow. k. k. i pr. o wykr. w związku z art. 23 § 2 k. k. i art. 24 § 2 k. k.).

Czy i kiedy w innych przypadkach zachodzi możność zastosowania nadzwyczajnego łagodzenia kary, ocenia władza karząca.

Art. 9 pr. o wykr. nie określa jednak, w jakich granicach może być wymierzona grzywna w razie zastosowania nadzwyczajnego łagodzenia kary. Oczywiście najniższą granicę grzywny stanowić będzie 1 zł., a to zgodnie z art. 8 § 1 prawa o wykroczeniach. A jaka jest najwyższa granica grzywny w razie zastosowania nadzwyczajnego łagodzenia kary? Odpowiedź na to pytanie wyprowadzić trzeba z art. 10 pr. o wykr. Skoro bowiem 1 dzień aresztu zastępczego może być równoważnikiem 1 zł. grzywny, skoro następnie pomiędzy aresztem zastępczym a aresztem nie zachodzi, pod względem dolegliwości, żadna różnica, przyjąć należy, że maximum grzywny odpowiadać będzie ilości dni aresztu, z tem atoli zastrzeżeniem, że maximum to nie może przekraczać 3.000 zł. (art. 1 pr. o wykr.).

7) Przy wymiarze kary w razie zbiegu przepisów karnych i zbiegu przestępstw należy — obok powyższych ogólnych zasad — mieć także na uwadze zasady szczególne, podane poprzednio w Nr. 2 „Gazety" str. 41, 42.

V.

Umorzenie kary — (przyczyny). Odcierpienie kary. Zasadniczą i właściwą przyczyną, powodującą umorzenie kary czyli zgaśnięcia państwowego prawa karania, jest odcierpienie kary przez sprawcę. Z chwilą odbycia przez sprawcę prawomocnie wymierzonej kary, odpowiadającej przewinieniu, następuje wyrównanie rachunków między państwem a sprawcą przestępstwa. Następstwem zgaśnięcia prawa karania jest, że sprawca nie może być za ten sam czyn przestępny ponownie pociągany do odpowiedzialności karnej (zasada: ne bis in eadem re).

Nie można jednak uważać za naruszenie zasady ne bis in eadem re — wznowienia postępowania karnego na niekorzyść sprawcy w razie ujawnienia, że kara, którą sprawcy wymierzono, jest zbyt niska w porównaniu z tą karą, jaką sprawca powinien odcierpieć stosownie do swej winy. Wznowienie postępowania leży w tym przypadku w interesie publicznym, a to dla zadośćuczynienia słusznemu zapatrywaniu, że odpłata za przestępstwo winna być sprawiedliwa [1]).

---

[1]) W prawie polskiem zagadnienie wznowienia postępowania, zakończonego prawomocnem orzeczeniem sądu w sprawach o wykroczenia podlegające orzecznictwu sądu (wykroczenia karno-sądowe), jak również w sprawach o wykroczenia karno-administracyjne, w których sąd prawomocnie orzekł w myśl art. 640 i nast. k. p. k., uregulowane jest kodeksem postępowania karnego (art. 600 i nast. k. p. k.). Natomiast do wznowienia postępowania, zakończonego prawomocnem orzeczeniem władzy administracyjnej, w sprawach o wykroczenia karno-administracyjne, odnosi się artykuł 33 rozp. Prezydenta Rzplitej z 22 marca 1928 r. o postęp. karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38. poz. 365). Według art. 600 k. p. k. wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego może nastąpić zarówno wtedy, gdy oskarżony został niesłusznie uniewinniony, jak i wówczas, gdy oskarżonemu wymierzono karę niższą od tej, jaka odpowiada przewinieniu. Ta jednak możność wznowienia postępowania jest ograniczona w dwóch kierunkach:

a) Wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego może mieć miejsce w przypadku, gdy, w sposób w art. 601 k. p. k. wskazany, ujawnione zostanie, że dotychczasowy wyrok wydano pod wpływem fałszywego zeznania świadka, biegłego lub tłumacza, sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego albo przekupstwa

Wyłomem w zasadzie: ne bis eadem re będzie jednakowoż przepis, dozwalający przeprowadzenia postępowania karnego w sprawie przestępstwa, za które dana osoba była już ukarana zagranicą. Wyłom taki czyni zarówno polski kodeks karny jak i prawo o wykroczeniach. Kodeks karny nakazuje bowiem w przypadkach w art. art. 4 — 10 k. k. wskazanych przeprowadzić postępowanie według polskiej ustawy karnej z powodu przestępstwa, zagranicą popełnionego, chociażby za to przestępstwo była już orzeczona kara przez sądy zagraniczne. W razie skazania w Państwie Polskiem, osoby ukaranej za ten czyn zagranicą, sąd polski obowiązany jest zaliczyć na poczet kary, według swego uznania, karę odbytą zagranicą. W odniesieniu do wykroczeń na przełamanie zasady ne bis in eadem re zezwala przepis art. 3 prawa o wykroczeniach, z tem atoli zastrzeżeniem, że przełamanie to może mieć miejsce tylko w przypadkach, w których ustawy szczególne przewidują odpowiedzialność karną za wykroczenia popełnione zagranicą. Prawo o wykroczeniach nie porusza zagadnienia, czy i w jakim rozmiarze kara odbyta zagranicą ma być zaliczona na poczet kary, orzeczonej przez polską władzę karzącą, to też rozwiązania tego zagadnienia szukać należy w ustawach szczególnych, przewidujących odpowiedzialność karną za wykroczenia zagranicą popełnione [1]).

(art. 601 k. p. k. głosi: „Popełnienie przestępstwa, dającego podstawę do wznowienia postępowania w myśl art. 600, powinno być ustalone wyrokiem prawomocnym, chyba że wyrok nie może zapaść z powodu ustawowych okoliczności, wyłączających wyrokowanie co do tego przestępstwa lub zawieszających postępowanie na czas nieograniczony").

b) Wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego jest dopuszczalne, o ile nie nastąpiło zgaśnięcie państwowego prawa karania wskutek darowania kary w drodze łaski (w drodze amnestji), przedawnienia orzekania lub wskutek śmierci sprawcy (art. 3 k. p. k. oraz art. 87 k. k. i art. 12 prawa o wykr.).

Glaser (Polski Proces Karny w zarysie — Kraków 1934 r., § 104 zdanie 1, str. 298) wyraża pogląd, że „wniosek o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem nie jest ograniczony czasowo (art. 603 § 2)". Z zapatrywaniem tem zgodzić się można tylko o tyle, o ile postępowanie ma być wznowione na korzyść oskarżonego, na co zresztą wskazuje brzmienie art. 603 § 2 k. p. k. Natomiast wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego jest ograniczony czasowo, a mianowicie przedawnieniem orzekania (art. 87 k. k. — zbrodnie, występki wzgl. art. 12 prawa o wykr. — wykroczenia).

Jeśli chodzi o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnem orzeczeniem władzy administracyjnej, w sprawach o wykroczenia karno-administracyjne, to według art. 33 rozp. o postęp. karno-admin. wznowienie takiego postępowania na niekorzyść obwinionego może nastąpić tylko w razie niesłusznego uniewinnienia, o ile przytem zachodzą jednocześnie dwa wymogi ustawowe:

a) najaw wyszły nowe, nieznane uprzednio, okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, wskazujące na niesłuszne uniewinnienie;

b) państwowe prawo karania nie zgasło wskutek darowania kary w drodze łaski (w drodze amnestji), przedawnienia orzekania lub wskutek śmierci sprawcy.

Tak więc przepis art. 33 rozp. o postęp. karno-admin. jest w porównaniu z art. 600 k. p. k. z jednej strony przepisem względniejszym dla sprawcy przestępstwa, z drugiej zaś strony przepisem surowszym. Względniejszym, gdyż wznowienie postępowania na niekorzyść sprawcy może nastąpić tylko w przypadku niesłusznego uniewinnienia, podczas gdy według art. 600 k. p. k. — także w razie wymierzenia kary niższej od odpowiadającej przewinieniu. Surowszym — gdyż dozwala wznowić postępowanie na niekorzyść sprawcy nietylko w przypadku zaistnienia okoliczności wymienionych w art. art. 600 i 601 k. p. k., ale i w razie ujawnienia wszelkich innych, uprzednio nieznanych, okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, wskazujących na niesłuszne uniewinnienie.

[1]) *Makarewicz* (Prawo karne — Lwów, Warszawa 1924 — str. 206) nie dopatruje się naruszenia zasady ne bis in eadem re w możności osądzenia przez sąd polski przestępstwa, które było już przedmiotem postępowania zagranicą. Zdaniem jego, w razie skazania przez sąd polski osoby, ukaranej już za ten czyn zagranicą, niema mowy o karze drugiej, lecz o karze dodatkowej do kary już odcierpianej. *Krzymuski* natomiast (System prawa karnego, I część ogólna, Kraków, 1921, str. 284) widzi w tym przypadku odstępstwo od omawianej zasady.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Wchodzenie w porozumienie z innemi osobami jako cecha przestępstwa (art. 97 k. k. i art. 510 lit. b) k. p. k.).

1. Działanie przestępne z § 1 art. 97 k. k., polegające na wchodzeniu w porozumienie z innemi osobami, może być trwałe a także i popełnione w ciągłości czynu.

2. Czyn przestępny z art. 97 k. k. jest szczególnym rodzajem przygotowania popełnienia zbrodni stanu, mianowicie przez wejście w tym celu w porozumienie z innemi osobami.

3. Wniosek o zwolnienie świadka z obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej, jako zależny od swobodnego uznania sądu, nie jest dlań tem samem wiążący, przeto oddalenie go nie daje podstawy do kasacji (art. 510 lit. b) k. p. k. (12 XI 35 Nr. 2 K. 1455/35).

Zamiar przy złożeniu fałszywego zeznania (art. 140 k. k.).

Do podmiotowych znamion występku z art. 140 k. k. należy zamiar złożenia zeznania niezgodnego z przedmiotową prawdą. Zamiar ten zachodzi zarówno wtedy, gdy sprawca ma pełną „świadomość", iż zeznaje niezgodnie z przedmiotową prawdą, jak i wówczas, gdy sprawca nie wie tego napewno, ale przewiduje i godzi się z możliwością, że zeznania jego są sprzeczne z objektywną prawdą (dolus eventualis § 1 art. 14 k. k.) (20 VI 35 Nr. 1 K. 236/35).

Odpowiedzialność za skutek śmiertelny (art. 230 k. k.).

1. Wyższa karalność czynu z art. 230 k. k. zależy nie od jego następstw, lecz od rodzaju czynu, który je wywołał.

2. Odpowiedzialność za skutek śmiertelny z § 2 art. 230 k. k. pod względem podmiotowym opiera się na zasadach § 2 art. 14 k. k. Do zastosowania § 2 art. 230 k. k. nie jest zatem konieczne ustalenie, że sprawca przewidział lub powinien był przewidzieć śmierć pokrzywdzonego, jak tego wymaga § 2 art. 15 k. k., lecz wystarcza ustalić, że mógł ją przewidzieć. (5 IX 35 Nr. 2 K. 776/35).

Pojęcie uszkodzenia ciała (art. 235 — 237 k. k.).

Uszkodzeniem ciała w myśl art. 235—237 k. k., jest takie oddziałanie na ciało ludzkie, które pozostawia na niem wyraźny ślad, niszcząc całość powłoki cielesnej człowieka. Uderzenie, nie powodujące zmian anatomicznych lub fizjologicznych w organizmie, podpada pod przepis art. 239 k. k. (5 IX 35 Nr. 2 K. 850/35).

Osoba rozdzielająca walczących (art. 240 k. k.).

Osoba, która wmiesza się do zajścia jedynie w tym zamiarze, by przez rozdzielenie walczących położyć kres zajściu, nie może być uważana za biorącego w niem udział i nie odpowiada z art. 240 k. k. (4 XI 35 Nr. 2 K. 1214/35).

Zbędność rozpowszechniania zniesławiających wiadomości dla bytu przestępstwa zniesławienia (art. 255 k. k.).

Dla bytu przestępstwa, przewidzianego w art. 255 k. k. bynajmniej nie jest konieczne rozpowszechnianie zniesławiających wiadomości, wystarczy samo pomówienie (7 X 35 Nr. 1 K. 636/35).

Niezgodne z prawdą poświadczenie (art. 287 k. k.).

Przepis art. 287 k. k. przewiduje określone w nim niezgodne z prawdą poświadczenie, niezależnie od tego, czy ma ono znaczenie prawne nazewnątrz, czy też ma tylko znaczenie wewnętrzne, np. dla władzy przełożonej urzędnika, ewentualnie dla władzy nadzorczej lub kontrolującej. Okoliczność, iż czyn karygodny miał służyć do ukrycia popełnionych przez urzędnika przywłaszczeń w urzędzie, nie pozbawia tego czynu znamion przestępstwa i nie daje podstawy do uważania go tylko za jeden z elementów przywłaszczenia (5 IX 35 Nr. 2 K. 828/35).

Ustalenie wartości mienia (art. 16 § 2 k. p. k. w zw. z art 267 k. k.).

W stanie faktycznym z art. 267 k. k, polegającym na dochodzeniu pokrytej należności, „wartość mienia" (z § 2 art. 16 k. p. k.) obliczać należy według sumy dochodzonej należności, której pokryty dokument jest podstawą, w tej wysokości bowiem mienie pokrzywdzonego jest zagrożone przestępstwem. Natomiast przy zbyciu dokumentu wartość mienia według § 2 art. 16 k. k. mierzyć należy wartością potencjalną dokumentu niezależnie od kwoty, za którą sprawca zbył dokument, w tej bowiem wysokości zbyty dokument zagraża mieniu pokrzywdzonego (20 VI 35 Nr. 1 K. 207/35).

St. Czerwiński.

Orzecznictwo Najw. Trybunału Administracyjnego.

Sposób obliczania trzyletniego terminu, zakreślonego do wniesienia podania o wznowienie postępowania, w przypadkach, gdy orzeczenie, którego dotyczy to podanie, uprawomocniło się przed 1 lipca 1928 r.

Ustanowiony w art. 96 ust. 3 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, Dz. Ust. poz. 341/1928, termin trzyletni, którego upływ wyklucza dopuszczalność wznowienia postępowania na wniosek strony, winien być liczony w wypadkach, w których celem tegoż wznowienia jest zmiana lub

uchylenie orzeczenia prawomocnego już przed dniem 1 lipca 1928 r., dopiero od tegoż dnia.

Na skutek skargi Hercla I. na orzeczenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 20 V 1933 r., dotyczące wznowienia postępowania w sprawie pozbawienia obywatelstwa polskiego, N. T. A. uchylił zaskarżone orzeczenie, jako niezgodne z ustawą.

Motywy: Min. Spr. Wewnętrznych orzeczeniem z 13 X 1921 r., powołując się na art. 1 p. 2 i 3 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z 11 VIII 1920, Dz. U. poz. 540, pozbawiło Hercla I. obywatelstwa polskiego, ponieważ on, będąc już uznanym za zdolnego do służby wojskowej, opuścił granice Polski i nie zgłosił się w terminie do rejestracji, zarządzonej obwieszczeniem ministerjalnem z 29 I 1921 r. (Monitor Polski Nr. 30).

Podaniem z 12 X 1929 r., uzupełnionem i ponaglonem podaniami z 17 I 1930 r. i 27 II 1933 r., I. wniósł prośbę o wznowienie postępowania, mianowicie z tego powodu, że w związku z powyższem orzeczeniem z 13 X 1921 r. został pociągnięty do odpowiedzialności karnej za opuszczenie granic Polski bądź za przebywanie zagranicą celem uchylenia się od służby wojskowej, to postępowanie karne jednak zostało decyzją Sądu Okręgowego w Kielcach z 5 VIII 1927 r. umorzone z powodu braku dostatecznych poszlak.

Min. Spr. Wewnętrznych orzeczeniem z 20 V 1933 r. nie uwzględniło tej prośby, ponieważ pierwsze z wyżej wspomnianych podań nie zostało w myśl art. 96 p. 3 rozp. o postępowaniu administracyjnem z 22 III 1928, Dz. U. poz. 341, wniesione w terminie trzyletnim, licząc od dnia uprawomocnienia się orzeczenia z 13 X 1921 r.

Na to orzeczenie Ministerstwa z 20 V 1933 r. I. wniósł skargę do N. T. A., który, rozpoznając sprawę w granicach skargi, rozważył, co następuje:

Wniosek skarżącego o wznowienie postępowania opiera się na przyczynie, określonej w p. b) bądź c) art. 95 rozp. z 22 III 1928 r. Skuteczność prawna wniosku strony, opartego na tych postanowieniach, uzależniona jest, jak to okazuje się z art. 96 tego samego rozporządzenia, od zachowania przez stronę, poza dwutygodniowym terminem, przewidzianym w ust. 1 powyższego artykułu, by podanie o wznowienie było wniesione w ciągu trzech lat od dnia uprawomocnienia się decyzji, o zmianę której chodzi. Odnośnie tego terminu zaznaczyć należy, że w przepisach, dotyczących postępowania administracyjnego, które obowiązywały przed wejściem w życie rozporządzenia z 22 III 1928 r., a zatem przed 1 VII 1928 r., nie ustanowiono dla wniosku o wznowienie postępowania żadnego terminu, związanego z prawomocnością decyzji, mającej ulec zmianie czy też uchyleniu. W szczególności żadnego ograniczenia w tym względzie nie zawierała ustawa z 1 VIII 1923, Dz. U. poz. 712. Ustanowione ono zatem zostało dopiero rozporządzeniem z 22 III 1928 r. Rozporządzeniu temu nie nadano jednak mocy, działającej wstecz, a wobec tego w wypadkach, w których orzeczenie uprawomocniło się przed 1 VII 1928 r., upływ czasu od tegoż uprawomocnienia się do dn. 1 VII 1928 r. nie może rodzić skutków prawnych, ustanowionych dopiero w art. 96 powyższego rozporządzenia dla upływu czasu. W tych przeto wypadkach przewidziany w ostatnio wymienionym przepisie termin trzyletni liczony być może dopiero od 1 VII 1928 r.

Gdy zaś Ministerstwo uznało prośbę skarżącego z 12 X 1929 r. za wniesioną po upływie terminu trzyletniego, o którym mowa, i z tego tylko powodu prośby tej nie uwzględniło, należało uchylić zaskarżone orzeczenie, jako niezgodne z ustawą (Wyrok z 8 X 1935 r. l. rej. 6312/33).

W. Borkowski,
sędzia N. T. A.

KRONIKA.

ADMINISTRACJA.

Przepisy o przechowywaniu akt w urzędach wojewódzkich i starostwach. Ministerstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr. 14 z 27 II b. r. podało władzom podległym do wiadomości i stosowania „Przepisy tymczasowe o przechowywaniu akt w urzędach wojewódzkich i starostwach".

Przepisy te noszą miano „tymczasowych" ze względu na zastosowanie ich narazie tylko w resorcie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych aż do czasu ostatecznego uzgodnienia ich z zainteresowanemi ministerstwami, których czynności są zespolone we władzach administracji ogólnej.

Zarazem Mnstwo Spr. Wewn. zaznaczyło, iż jest rzeczą niezbędną, aby osoby, prowadzące składnice akt, posiadały odpowiednie przygotowanie z zakresu prowadzenia spraw archiwalnych. O ile zaś go nie mają, powinny być poddane odpowiedniemu przeszkoleniu, korzy-

stając w tym względzie w razie potrzeby z rad i wskazówek organów służby archiwalnej Min. W. R. i O. P.

Mnstwo upoważniło wojewodów do wydawania dla podległych urzędów zarządzeń wykonawczych do „Przepisów", uzgadniając je w razie potrzeby z innemi zainteresowanemi władzami.

Minstwo zwróciło jeszcze uwagę na potrzebę szczególnie ostrożnego postępowania przy wydzielaniu i brakowaniu akt, pochodzących z pierwszych lat państwowości polskiej ze względu na ich znaczenie dla historji organizowania się Państwa i jego administracji.

Przepisy tymczasowe o przechowywaniu akt w urzędach wojewódzkich i starostwach.

§ 1. *Składnica akt.* (1). Akta spraw zakończonych, niepotrzebne do pracy bieżącej, przechowuje się w składnicy akt urzędu wojewódzkiego (starostwa).

(2) Składnica obejmuje akta jawne i poufne; akta tajne przechowuje się pod specjalnem zabezpieczeniem w myśl obowiązujących w tym względzie przepisów. Wicewojewoda (starosta) może zarządzić przechowywanie akt poufnych razem z tajnemi, poza składnicą akt.

(3) Składnica akt jest wspólna dla całego urzędu i stanowi część składową kancelarji; wyjątki w wypadkach istotnej konieczności ustala wicewojewoda (starosta).

(4) W razie potrzeby, uzasadnionej miejscowemi warunkami, składnica akt może być wspólna dla kilku urzędów.

§ 2. *Przechowywanie akt potrzebnych do pracy bieżącej w komórkach organizacyjnych.* (1). W poszczególnych komórkach organizacyjnych urzędu przechowuje się akta tak długo, dopóki są potrzebne do pracy bieżącej, poczem przekazuje się je do składnicy akt.

(2) Zarządzenia, dotyczące terminów i trybu oddawania akt do składnicy, wydaje wicewojewoda (starosta), który czuwa nad tem, ażeby akta nie były bez potrzeby zatrzymywane w poszczególnych komórkach organizacyjnych.

(3) Przed oddaniem do składnicy należy akta uporządkować według zasad tego systemu kancelaryjnego, który obowiązuje w chwili ostatecznego załatwienia poszczególnych spraw.

§ 3. *Urządzenie składnicy akt.* (1) Składnica akt powinna być urządzona w osobnem pomieszczeniu, suchem, widnem i należycie zabezpieczona od ognia i włamania oraz zaopatrzona w dostateczną ilość półek (szaf), oznaczonych kolejną numeracją oraz napisami orjentacyjnemi.

(2) Akta układa się systematycznie w porządku wykazu akt, a w nim chronoligicznie.

§ 4. *Prowadzenie składnicy akt.* (1) Do prowadzenia ewidencji akt w składnicy służą:

a) egzemplarze wykazu akt, na których notuje się daty przyjęcia poszczególnych kategoryj akt do składnicy, okresy czasu, jakie obejmują oraz dalsze dyspozycje temi aktami,

b) spisy akt (wzór Nr. 1), używane przy wszelkiego rodzaju postępowaniu z aktami wydzielonemi ze składnicy (§ 9),

c) karty wypożyczenia (wzór Nr. 2), używane przy wypożyczaniu akt.

(2) Na wypożyczenie akt innemu urzędowi zezwala wicewojewoda (starosta).

§ 5. *Czasokres przechowywania akt w urzędzie.* Minimalne i maksymalne okresy przechowywania w urzędzie akt załatwionych ustala w zasadzie § 3 przepisów z 21 grudnia 1931 r. (Monitor Polski Nr. 2 z 1932 roku). Bliższe ustalenie tych okresów będzie przedmiotem osobnego zarządzenia.

§ 6. *Podział akt na kategorje.* (1) Ze względu na przewidziane w § 4 i 10 przepisów z 21 grudnia 1931 r. niszczenie akt — dzielą się akta na dwie kategorje:

1) kategorja A — akta o znaczeniu trwałem;

2) kategorja B — akta o znaczeniu czasowem (przeznaczone do zniszczenia).

(2) Ostateczne zaliczenie akt do jednej lub drugiej kategorji odbywa się w składnicy przy wydzielaniu akt ze składnicy (§ 9). Dla ułatwienia tych czynności jest wskazane, ażeby urzędnicy referujący już w toku normalnych czynności urzędowych w miarę możności zamieszczali na poszczególnych aktach odpowiednie adnotacje, dla zwrócenia uwagi na przyszłość, iż dany akt ich zdaniem kwalifikuje się do kategorji A. Bliższe zarządzenia w tym względzie wydaje urzędnikom referującym wicewojewoda (starosta).

§ 7. *Akta kategorji A* (1) Do kategorji A należą akta, posiadające trwałe znaczenie dla interesu i historji Państwa jako też administracji publicznej, dla praw obywateli oraz dla badań naukowych, oraz dowody i dokumenty wymienione w § 2 przepisów z 21 grudnia 1931 r. W szczególności do akt kategorji A należą:

1) materjały związane z wydawaniem przepisów natury ogólnej (projekty i materjały do ustaw, rozporządzeń, ważniejszych okólników, instrukcyj, statutów, regulaminów i t. p.);

2) akta w sprawach dotyczących organizacji i zakresu działania władz, urzędów i organów rządowych i samorządowych oraz instytucyj nadzorowanych, jak również dotyczące trybu załatwiania spraw w tych urzędach;

3) sprawozdania okresowe i sprawozdania organów kontrolujących;

4) protokóły ważniejszych zjazdów, konferencyj, posiedzeń, zebrań perjodycznych, komisyj i t. p.;

5) protokóły zdawczo-odbiorcze;

6) tablice, wykazy, zestawienia, wykresy, raporty, i t. p. statystyczne i sprawozdawcze;

7) rejestry, wykazy ewidencyjne, księgi z wyjątkiem rachunkowych i kasowych, dzienniki, skorowidze i t. p.;

8) wydawnictwa urzędowe (najwyżej w 10 egzemplarzach);

9) akta spraw dyscyplinarnych, ważniejszych dochodzeń i rozpraw administracyjnych oraz sądowo-administracyjnych (za wyjątkiem administracyjno-karnych);

10) akta osobowe wszystkich funkcjonarjuszów (z wyjątkiem doniesień o chorobach, próśb i dekretów urlopowych, delegacyj, podań o zaliczki na płace, nieuwzględnionych podań o posady, o ile nie zawierają oryginalnych lub należycie uwierzytelnionych dokumentów osobistych i t. p.);

11) akta w sprawach przyznania emerytur i rent oraz zaopatrzeń wdowich i sierocych;

12) budżety oraz akta natury ogólnej w sprawie ich wykonania i w sprawie kredytów dodatkowych;

13) akta, dotyczące nabywania, zbywania, obciążania, dzierżawy, likwidacji i t. d. mienia państwowego i komunalnego;

14) akta, dotyczące stosunków prywatno-prawnych pomiędzy Skarbem Państwa lub związkami samorządowemi z jednej a osobami prywatnemi z drugiej strony;

15) akta ogólnego znaczenia, dotyczące inwestycyj gospodarczych i budowlanych, podejmowanych i subwencjonowanych przez władze rządowe i samorządowe;

16) akta, których treścią jest nadawanie i pozbawianie wszelkiego rodzaju uprawnień zarówno obywateli jak i cudzoziemców oraz osób prawnych krajowych i obcych;

17) akta natury ogólnej, dotyczące wymiaru i poboru ciężarów materjalnych i danin publicznych, nakładanych na obywateli;

18) akta w sprawach wywłaszczeń;

19) akta podziału administracyjno - terytorjalnego Państwa oraz zmiany i ustalania granic i nazw jednotek terytorjalnych;

20) akta spraw legalizacji, organizacji i działalności związków i stowarzyszeń;

21) materjały, dotyczące historji i rozwoju ruchu politycznego, narodowościowego, wyznaniowego, społecznego, zawodowego, kulturalnego, wywrotowego i t. p;

22) akta ilustrujące miejscowe obyczaje i zwyczaje;

23) akta w sprawach świątyń, klasztorów, majątku kościelnego i cmentarzy wszystkich wyznań;

24) akta stanu cywilnego;

25) mapy, plany, szkice, projekty, studja, pomiary i operaty techniczne;

26) akta ogólnego znaczenia w sprawach katastrof i klęsk żywiołowych;

27) akta w sprawach fundacyj, zapisów, darowizn i stypendjów;

28) dokumenty osobiste stron, wyłączone z akt kategorji B, przeznaczonych do zniszczenia;

29) akta, związane z prowadzeniem składnicy akt;

30) akta w sprawie herbów, odznak i pieczęci urzędowych samorządu terytorjalnego;

31) akta, dotyczące rozbudowy miast i popierania budownictwa mieszkaniowego.

(2) Wicewojewoda może powyższy zakres akt kategorji A rozszerzyć, kierując się ogólnemi kryterjami, zawartemi w § 2 przepisów z 21 grudnia 1931 r.

(3) Akta kategorji A po wydzieleniu ze składnicy przekazuje się do archiwum państwowego na dalsze trwałe przechowywanie.

§ 8. *Akta kategorji B.* (1) Do kategorji B o znaczeniu czasowem, należą te wszystkie akta, których nie zaliczono do kategorji A.

(2) Akta kategorji B dzielą się na grupy w zależności od czasu ich przechowywania (§ 3 przepisów z 21 grudnia 1931 r.).

(3) O zaliczeniu akt kategorji B do jednej z grup decyduje w urzędzie wojewódzkim naczelnik wydziału właściwego do ostatecznego załatwienia danej sprawy, a w starostwie wicestarosta. Po wydzieleniu tych akt ze składnicy ulegają one zniszczeniu.

(4) Czas przechowywania akt w sprawach rachunkowo-kasowych i podział tych akt na grupy ureguluje osobne zarządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, z Najwyższą Izbą Kontroli i z zainteresowanemi Ministerstwami.

§ 9. *Wydzielanie akt.* (1) Wydzielanie akt jest to grupa czynności, dokonywanych w składnicy akt perjodycznie, a mających na celu:

a) zaliczenie akt do właściwej kategorji A lub B;
b) pozostawienie w składnicy urzędu na dłuższy okres czasu akt, wiążących się jeszcze z pracą bieżącą;

c) przekazanie do archiwum państwowego na dalsze przechowywanie akt kategorji A, niepotrzebnych już do pracy bieżącej;

d) zniszczenie akt kategorji B, niepotrzebnych już ani urzędowi, ani osobom interesowanym i nieprzedstawiających żadnej wartości dla przyszłych prac urzędu po wyłączeniu z nich dokumentów stanowiących własność prywatną.

(2) Wydzielanie akt odbywa się z reguły corocznie na początku roku w stosunku do akt z przed lat 10-ciu.

(3) Akta kategorji B mogą być wydzielane już po 2-ch latach.

(4) Wydzielania akt dokonywa urzędnik, prowadzący składnicę akt w porozumieniu z referentem tego działu pracy, którego akta wydziela się. Powzięte wnioski ujmuje się w spisy akt, ułożone kategorjami przedmiotowemi, t. j teczkami i chronologicznie (wzór Nr. 1).

(5) Wydzielania akt tajnych dokonywa urzędnik wyznaczony do tego przez wicewojewodę (starostę); wydzielający zasięga w razie potrzeby opinji kierownika komórki organizacyjnej, której akta wydziela.

§ 10. *Wnioski co do postępowania z aktami wydzielonemi.* (1) Po dokonaniu wydzielenia akt urząd wojewódzki (starostwo) zawiadamia właściwe archiwum państwowe o zamierzeniach co do przekazania akt kategorji A właściwemu archiwum oraz co do zniszczenia akt kategorji B. Do zawiadomień dołącza się spisy (wzór Nr. 1), sporządzone przy wydzielaniu akt. Odpis tej korespondencji urząd wojewódzki przesyła właściwemu Ministerstwu, starostwo zaś—urzędowi wojewódzkiemu.

(2) Bez zgody danego archiwum (ewent. Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego) oraz właściwej władzy przełożonej — urząd nie może przystąpić do przekazywania lub niszczenia akt.

§ 11. *Przekazywanie akt kategorji A do archiwum.* (1) Akta, przeznaczone do archiwum państwowego, muszą być należycie uporządkowane według przyjętego w urzędzie systemu kancelaryjnego i ułożone według spisu, załączonego do przesyłki.

(2) Z aktami, które były prowadzone systemem liczb kolejnych, przekazuje się wszystkie zapiski kancelaryjne (dzienniki, skorowidze, rejestry i t. p.).

(3) Aż do dalszego zarządzenia właściwe terytorjalnie są następujące archiwa państwowe:

1) dla urzędów, mających swą siedzibę w Warszawie oraz dla województwa warszawskiego—Archiwum Akt Nowych w Warszawie, ul. Długa 13,

2) dla województwa pomorskiego oraz powiatów: bydgoskiego i wyrzyskiego województwa poznańskiego— Oddział Archiwum Państw. Poznańsk. w Bydgoszczy,

3) dla województwa poznańskiego z wyjątkiem powiatów: bydgoskiego i wyrzyskiego — Archiwum Państwowe w Poznaniu,

4) dla województwa krakowskiego — Archiwum Ziemskie w Krakowie,

5) dla województw: lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego — Archiwum Państwowe we Lwowie,

6) dla województw: lubelskiego, wołyńskiego i poleskiego — Archiwum Państwowe w Lublinie,

7) dla województw: białostockiego i nowogródzkiego — Archiwum Państwowe w Grodnie,

8) dla województwa wileńskiego — Archiwum Państwowe w Wilnie,

9) dla województwa kieleckiego — Archiwum Państwowe w Kielcach,

10) dla województwa łódzkiego — Archiwum Państwowe w Piotrkowie,

11) dla województwa śląskiego — Archiwum Państwowe w Katowicach.

§ 12. *Niszczenie akt kategorji B.* (1) Akta kategorji B, przeznaczone do zniszczenia, podlegają zniszczeniu przez przeróbkę w papierni na masę papierową.

(2) Do papierni przesyła się je większemi transportami, organizowanemi przez urząd wojewódzki, po uprzedniem ustaleniu warunków sprzedaży.

(3) Akt tajnych i poufnych nie wolno sprzedawać papierniom, lecz należy je palić pod odpowiednim nadzorem, spisując protokół spalenia.

§ 13. *Wizytacja składnic akt przez delegatów służby archiwalnej.* Organa archiwalne Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego mają prawo dokonywania wizytacyj składnic akt w zakresie określonym w § 11 i 12 przepisów z 21 grudnia 1931 r.

Województwo stołeczne. Ministerstwo Spr. Wewn. opracowało projekt ustawy o utworzeniu województwa stołecznego, który to projekt został już uchwalony na posiedzeniu Rady Ministrów w dn. 13 III b. r. Województwo to ma objąć: obszar m. st. Warszawy; z województwa warszawskiego: powiat warszawski; powiat radzymiński; powiat błoński z wyłączeniem gmin: Guzów i Piekary; powiat mińsko-mazowiecki z wyłączeniem gmin: Wielgolas, Latowicz i Iwowe, które włącza się do powiatu garwolińskiego województwa lubelskiego; gminy: Kampinos i Leoncin z powiatu sochaczewskiego; gmina Zegrze, miasto Serock, gmina Somianka i miasto Wyszków z powiatu pułtuskiego; gminy: Jazgarzew, Kąty, Czersk i miasto Góra Kalwarja z powiatu grójeckiego; gminy: Warszewice i Osieck z powiatu garwolińskiego województwa lubelskiego.

Oddłużenie funkcjonarjuszów państwowych. Zaliczki na uposażenie. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem okólnem z 13 III b. r. Nr. GB. 14/18-2 podało do wiadomości i stosowania zarządzenie Prez. Rady Min. z 25 II 1936 r. Nr. 42-2/28 oraz pismo Min. Skarbu z 26 II 1936 r. Nr. D. III. 2570/3/36 w sprawach oddłużenia funkcjonarjuszów państwowych i udzielania zaliczek na uposażenie.

Zgłaszanie wniosków w sprawach pożyczek oddłużeniowych stanie się aktualnem, gdy dany urząd asygnujący rozporządzać już będzie dostatecznym funduszem oddłużeniowym.

Wspomniane zarządzenie Prez. Rady Min. z 25 II b. r. postanawia co następuje:

I. W ramach funduszu zaliczek na uposażenie funkcjonarjuszów państwowych zostanie utworzony specjalny rachunek pod nazwą „rachunek oddłużenia" w celu ułatwienia spłaty zobowiązań nadmiernie zadłużonym funkcjonarjuszom państwowym.

Na rachunek ten zostaną przeznaczone:

a) połowa wpływów ze zwrotu zaliczek na uposażenie,

b) oszczędności, osiągnięte przez poszczególne resorty na zwyczajnych kredytach rzeczowo-administracyjnych (§ 2-9) w budżecie na okres 1936/37, o ile zostaną przekazane na ten cel w ustawie skarbowej,

c) kwoty, przeznaczone na ten cel w budżecie.

II. Z rachunku oddłużenia władze naczelne każdego resortu mogą udzielać funkcjonarjuszom państwowym pożyczek bezprocentowych na spłatę długów, powstałych przed 1 grudnia 1935 r. pod następującemi warunkami:

a) pożyczki udzielane mogą być funkcjonarjuszom państwowym, których uposażenie netto wraz z dodatkowemi wynagrodzeniami nie przekracza kwoty 400 zł miesięcznie;

b) pożyczki mogą być udzielane funkcjonarjuszom państwowym, o ile ich zadłużenie przekracza: dla utrzymujących 3 lub więcej członków rodziny—400% uposażenia netto ostatnio pobranego, a dla samotnych lub utrzymujących do 2 członków rodziny — 500% uposażenia; zadłużenia z tytułu zaliczek na uposażenie, oraz z tytułu długoterminowych pożyczek budowlanych nie bierze się w rachubę;

c) udzielenie pożyczki może nastąpić na skutek podania, należycie udokumentowanego, przedłożonego władzy naczelnej drogą służbową;

d) wysokość pożyczki nie może przekraczać kwoty 1.000 zł.;

e) zwrot pożyczki następuje na zasadach, przewidzianych w pkt. V okólnika prezesa Rady Ministrów Nr. 26 w sprawie zaliczek na uposażenie;

f) pożyczka może być udzielona funkcjonarjuszowi państwowemu tylko jeden raz.

III. Z dniem 1 marca 1936 r. przywraca się spłatę zaliczek na uposażenie, wstrzymaną okólnikami Min. Skarbu z 14 listopada 1935 r. L. D. III. 16744/3/35 i z dnia 17 grudnia r. L. D. III. 18341/3/35, przyczem spłata będzie dokonywana w ratach wynoszących 20% raty normalnej; z dniem 1 października 1936 r. wysokość spłaty podwyższa się do 40% raty normalnej, a z dniem 1 grudnia 1937 r. — do pełnej wysokości; w razie udzielenia funkcjonarjuszowi państwowemu, spłacającemu zaliczkę na uposażenie, pożyczki na oddłużenie, wysokość raty zaliczki podwyższa się odpowiednio z 20% na 30% i z 40% na 50%; w tych przypadkach spłata pożyczki na oddłużenie może być zawieszona na okres do 6 miesięcy.

IV. W okólniku prezesa Rady Ministrów Nr. 26 z 22 czerwca 1934 r. Nr. 42-2/18 w sprawie zaliczek na uposażenie wprowadza się zmiany następujące:

a) z funduszu zaliczkowego mogą być udzielane zaliczki dla gorzej sytuowanych funkcjonarjuszów państwowych, znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu okoliczności od nich niezależnych (choroba, śmierć i t. p.) lub w przypadku budowy własnego mieszkania;

b) zaliczki w zasadzie mogą być udzielane funkcjonarjuszom państwowym, których uposażenie netto wraz z wynagrodzeniami dodatkowemi nie przekracza kwoty 400 zł. mie-

sięcznie; w wyjątkowych przypadkach zaliczki te mogą być udzielane funkcjonarjuszom państwowym, których dochód przekracza 400 zł. miesięcznie, jednakże suma zaliczek dla tej grupy może stanowić najwyżej 15% ogólnej sumy przyznanych zaliczek, w szczególności mogą być w takich przypadkach udzielane zaliczki funkcjonarjuszom państwowym, których dochód nie przekracza 600 zł. miesięcznie, na opłaty w szkołach akademickich i w państwowych szkołach średnich wszystkich typów za dzieci i pasierbów, będących na ich utrzymaniu; przyczem zaliczki te—stosownie do cyt. na wstępie pisma Min. Skarbu z 26 II b. r. — nie będą asygnowane do rąk odnośnych funkcjonarjuszów, którym przyznano zaliczkę, lecz będą przelewane bezpośrednio do właściwych zakładów szkolnych na rachunki: „Fundusz opłat studenckich" względnie „Taksa administracyjna" za równoczesnem zawiadomieniem tych zakładów;

c) wysokość zaliczki nie może przekraczać trzymiesięcznego uposażenia i kwoty 1.000 zł.

Obniżenie czynszu za mieszkania na kwatery stałe. Postanowienia dekretu Prez. Rz. z 14 XI 1935 r. (Dz. U. poz. 504), stanowiące o obniżce komornego mieszkań i lokali, podlegających ustawie o ochronie lokatorów nie mają zastosowania do czynszów za pomieszczenia wynajęte przez zarządy gmin na kwatery stałe.

Ponieważ jednak obniżenie czynszu za mieszkania wynajęte przez zarządy gmin na kwatery stałe w trybie art. 12 ustawy z 17 VII 1925 r. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju jest konieczne, przeto Mnstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr. 15 z 28 II b. r. poleciło, aby zarządy gmin wymówiły umowy najmu tych mieszkań i przy zawieraniu umów nowych — dążyły do obniżenia komornego w myśl zasad przewidzianych w art. 1 powołanego dekretu.

Wynagrodzenie za pomieszczenia dostarczone wojsku na kwatery stałe przez zarządy gmin w nieruchomościach własnych ulega obniżce automatycznej z dniem 1 grudnia 1935 r. w myśl art. 2 powołanego dekretu.

SAMORZĄD.

Przepisy budowlane — wyjaśnienie. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, na zapytanie jednego z urzędów wojewódzkich, udzieliło następującego wyjaśnienia w sprawie interpretacji prawa budowlanego:

1) w myśl przepisów art. 389 pkt. d) prawa budowlanego wydawanie zarządzeń w miejscowościach wiejskich, dotyczących wstrzymania robót (art. 379 — pkt. c) i utrzymywania budynków (art. 380) należy do Wydziału Powiatowego i wobec tego w wymienionych wyżej przypadkach nie są władzami egzekucyjnemi zarządy gmin wiejskich ani też wydziały wykonawcze komisyj uzdrowiskowych;

2) wobec, zmiany wprowadzonej do art. 389 — punkt d) prawa budowlanego rozp. Prezydenta R. P. z 28 XII 1934 (Dz. U. poz. 976) — wydział powiatowy może wydawać w I instancji zarządzenia, dotyczące wstrzymania robót w miejscowościach wiejskich, tylko w przypadkach, przewidzianych w ust. 379 pkt. c) prawa budowlanego, a więc tylko robót „prowadzonych w sposób, mogący spowodować niebezpieczeństwo dla życia albo zdrowia ludzkiego".

Automatyczny awans nauczycieli Pom. Woj. Związku Komunalnego. W reskrypcie do Urzędu Wojewódzkiego w Toruniu z dn. 12.III.36 r. Nr. S.S. 53/11-3, podanego równocześnie do wiadomości także Urzędowi Woj. w Poznaniu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśniło, co następuje:

Ponieważ w myśl art. 5 ust. 2 rozp. Prezydenta R. P. z 21.X.1932 r. w sprawie obniżenia kosztów administracji komunalnej (Dz. U. poz. 777) do podnoszenia poborów pracowników samorządowych w zakresie administracji działów specjalnych wymagane było każdoczesne zezwolenie władzy nadzorczej tylko w okresie do 1.IV.1935 r., przeto od tej daty stosowanie automatycznego awansu nauczycieli samorządowych w tych związkach samorządowych, w których on zasadniczo obowiązuje, nie podlega już żadnym ograniczeniom, wynikającym z powołanego przepisu.

Nie stoi też zdaniem Ministerstwa na przeszkodzie stosowaniu automatycznego awansu nauczycieli samorządowych nowe brzmienie § 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 30 XII 1924 r. (Dz. U. poz. 1073), nadane mu rozporządzeniem Prezydenta R. P. z 28 X 1933 r. (Dz. U poz. 667), postanowienie bowiem ustępu 1 tego §-fu w nowem brzmieniu nie różni się w swej treści— o ile chodzi o sprawę dopuszczalności awansu automatycznego dla nauczycieli samorządowych od poprzedniego brzmienia tego §-fu, które nie sprzeciwiało się stosowaniu przez związki samorządowe automatycznego awansu wobec nauczycieli samorządowych. Ogólna zaś intencja rozporządzenia Prezydenta R. P. z 30 XII 1924 r. dostosowania płac pracowników samorządowych do uposażeń funkcjonarjuszów państwowych raczej przemawiała i przemawia za stosowaniem w odniesieniu do nauczycieli samorządowych automatycznego awansu w uposażeniach.

Natomiast z nowego brzmienia § 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 30 XII 1924 r. wynika, że po dniu 1 II 1934 r. automatyczny awans nauczycieli samorządowych nie może się opierać na nowych zasadach obowiązujących w stosunku do nauczycieli państwowych, a zawartych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 19 XII 1933 r. (Dz. U. poz. 781) z późniejszemi zmianami, lecz na zasadach dotychczasowych, zawartych w ustawie z 9 X 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z późniejszemi zmianami.

W konsekwencji powyższego przepis § 72

regulaminu o stosunku służbowym, uposażeniu i zaopatrzeniu emerytalnem pracowników Pom. Woj. Związku Komunalnego, że nauczyciele tego Związku otrzymują uposażenie według każdorazowych przepisów dla nauczycieli państwowych, nie może być obecnie uważany za obowiązujący zgodnie z postanowieniem ust. 2 § 1 rozp. Prezydenta R. P. z 30.XII.1924 r. w obecnem jego brzmieniu, lecz powinien być w dostosowaniu do ust. 1 tego §-fu w nowem brzmieniu zmieniony w tym kierunku, że nauczyciele Pom. Woj. Związku Kom. otrzymują uposażenie według przepisów dla nauczycieli państwowych, zawartych w ustawie z dn. 9.X 1923 r. z późniejszemi zmianami.

Zwołanie Pomorskiego Sejmiku Wojewódzkiego. Na podstawie § 8 ust. 2 rozp. ministra b. dzielnicy pruskiej z 12 VIII 1921 r. o wyborach do sejmików wojewódzkich — w brzmieniu obwieszczenia ministra spraw wewn. z 11 V 1927 r. (Dz. U. poz. 421) — p. minister spr. wewn. reskryptem z dn. 28 II 1936 r. Nr. S. S. 81/1 2 upoważnił p. wojewodę pomorskiego do zwołania Pomorskiego Sejmiku Wojewódzkiego na dzień 17 marca 1936 r.

Przedłużenie okresu niezarządzania wyborów do rady miejskiej w Poznaniu. Rada Ministrów na wniosek ministra spraw wewn. z dn. 4 III 1936 r. uchwaliła na podstawie art. 69 ust. (6) ustawy z dn. 23 III 1933 r. o częśc. zmianie ustroju samorządu teryt. (Dz. U. poz. 294) przedłużenie o 6 miesięcy okresu, w którym powinny być zarządzone wybory do rady miejskiej w Poznaniu.

Termin końcowy przedłużonego okresu przypada na dzień 25 września 1936 r.

Odnośne zarządzenie Rady Ministrów będzie ogłoszone w najbliższych dniach w Monitorze Polskim.

POLICJA.

Zapiski w aktach osobistych o wyszkoleniu zawodowem szeregowych. W związku z rozporządzeniem M. S. Wewn. z dnia 7 października 1935 r. (Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr. 32, poz. 165—RKG. nr. 674, pkt. I) o wyszkoleniu zawodowem oraz o zasadach doszkolenia szeregowych Policji Państwowej, uznającem za wyszkolonych tych wszystkich szeregowych, którzy przyjęci zostali do służby w P. P. przed dniem wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (t. j. przed dniem 29.III.1928 r.), o ile przesłużyli w P. P. co najmniej 7 lat — p. komendant główny rozkazem nr. 692 pkt. III polecił w wykazach stanu służby i w kartach ewidencyjnych odnośnych szeregowych, b e z s p o r z ą d z a n i a o d d z i e l n y c h n o t a t e k s ł u ż b o w y c h j a k o z a ł ą c z n i k ó w, poczynić o tem zapisy treści następującej:

„Uznany za wyszkolonego rozporządzeniem M. S. Wewn. z dnia 7 października 1935 r. (Dz. Urz. M. S. Wewn. nr. 32, poz. 165 — RKG. nr. 674, pkt. I)".

Uznanych za wyszkolonych należy ogłosić w rozkazie z podaniem stopnia służbowego, numeru ewidencyjnego oraz przydziału.

Badanie uzdolnień kandydatów do policji. Komendant główny P. P. rozkazem nr. 692 pkt. II polecił komisjom wojewódzkim, ustanowionym na podstawie p. 6 art. 35 rozp. Prez. Rzpl. o Policji Państwowej oraz RKG. nr. 514, aby w sposób bardziej dokładny badały zakres wiedzy kandydatów, objęty całkowitym programem nauczania publicznych szkół powszechnych 6-cio wzgl. 7-mio klasowych, przyczem należyta znajomość języka polskiego w słowie i piśmie musi być dokładnie stwierdzona.

W tym celu należy kandydatom podawać odpowiednie dyktanda (nie trzymać się szablonu) oraz działania arytmetyczne przez wyznaczonego oficera—członka komisji, który po sprawdzeniu, na wypracowaniu tem umieszcza swój podpis, stopień służbowy i datę.

Wypracowania takie należy dołączać do akt kandydatów, przedkładanych Komendzie Głównej.

Wyjątek stanowią kandydaci, posiadający średnie wzgl. równoznaczne wykształcenie, których od tego rodzaju wypracowań (dyktando i rachunki) należy zwalniać.

Jednocześnie p. komendant główny wyjaśnił, że wprawdzie w p. 6 art. 35 rozporządzenia o Policji Państwowej wymagane jest wykształcenie co najmniej 4 kl. szkoły powszechnej, to jednak z uwagi na reorganizację szkolnictwa powszechnego, która wprowadziła 6 wzgl. 7 oddziałów szkoły powszechnej oraz konieczność należytego doboru kandydatów do policji, należy uważać, jako warunek ustawowy, wiadomości odpowiadające zakresowi szkoły powszechnej nowego typu.

W związku z powyższem RKG. nr. 514 poz. 3 otrzymuje następujące brzmienie:

„3. Do zadań komisji należy:

a) stwierdzenie wykształcenia odpowiadającego poziomowi 6 wzgl. 7 oddziałów szkoły powszechnej, bez względu na to — czy kandydat posiada odnośne świadectwa;

b) stwierdzenie uzdolnienia do służby w policji".

Rownocześnie uchylony został załącznik do RKG. nr. 514 — „protokół badania kandydata na szeregowego Policji Państwowej" — wobec wprowadzenia nowego wzoru, podanego w RKG. nr. 678—Pers. nr. 25 (strona 74).

Należności za podróże służbowe. Rozkazem nr. 692 pkt. V p. komendant główny wyjaśnił, że w wypadku odbywania podróży służbowej z miejsca służbowego do miejsca stałego zamieszkania funkcjonarjusza państwowego, nie przysługują diety, przewidziane w § 2 p. 1 rozporządzenia Rady Min. z dn. 28 marca 1934 r. o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłem miejscem służbowem oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. nr. 35, poz. 320). Celem diet bowiem jest pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania podczas pobytu poza zwykłem miejscem służbowem, a takie zwiększone koszty w miejscu stałego zamieszkania nie istnieją (pisma Min. Skarbu z dn. 21.XII.1935 r. nr. D. III. 18215/1/35 z dn. 24.I.1936 r. nr. D. III. 430/1/36.

ROŻNE.

Wpływ małżeństwa na obywatelstwo kobiety. Na zaproszenie polskiego oddziału Towarzystwa Prawa Międzynarodowego odbył się dnia 3 marca b. r. w Pałacu Staszica w Warszawie, odczyt uczonego francuskiego, prof. Jean Paul Niboyet. Znakomitego gościa powitał na wstępie, imieniem organizatorów, p. wicemin. Sieczkowski. Następnie prof. Niboyet wygłosił prelekcję p. t. „Wpływ małżeństwa na obywatelstwo kobiety".

Prelegent zajmował się w swych wywodach dwiema sytuacjami prawnemi: 1) Kobieta wychodzi zamąż za cudzoziemca. Czy małżeństwo winno pociągać za sobą zmianę jej obywatelstwa i narzucenie obywatelstwa męża? 2) Czy zmiany obywatelstwa męża, już po zawarciu małżeństwa, winny automatycznie wywoływać odpowiednie zmiany w obywatelstwie żony? Zagadnienia, związane z rozstrzygnięciem tych pytań, są nadzwyczaj skomplikowane; wchodzą tu w grę zarówno względy socjalne, jak i prawne. Istnieje związek tej sprawy z zagadnieniem zasadniczem: czy wolna wola jednostki jest podstawą obywatelstwa, czy też decyduje o nim wola ustawodawcy? Ponadto wchodzą w grę interesy i postulaty kobiet, względy demograficzne, a wreszcie troska o prawa i sytuację dzieci.

Tradycjonalnem rozwiązaniem problemu obywatelstwa kobiety zamężnej jest przyjęcie tezy o jednolitości obywatelstwa w małżeństwie. Za rozwiązaniem tem przemawiają dwie grupy argumentów: 1) jest ono zgodne z istotą i zadaniem małżeństwa, b) odpowiada interesowi państwa. Podwójne obywatelstwo stwarza barjerę prawną między małżonkami, nakłada różne obowiązki publiczne, oddala małżonków od siebie, gdyż poszczególne państwa mają odmienne interesy i ustawodawstwa. Można też sobie wyobrazić jaka jest sytuacja dzieci, gdy ojciec należy do jednego państwa, a matka jest obywatelką — drugiego. Wreszcie nie wolno zapominać, że państwo ma polityczny i socjalny interes w utrzymaniu jednolitości obywatelstwa w małżeństwie, ponieważ rodzina jest komórką, na której państwo się opiera.

Z tych wszystkich powodów, większość legislacyj przyjmuje koncepcję, że obywatelstwo żony winno dzielić los obywatelstwa męża. Na tem samem stanowisku stoi traktat wersalski oraz konwencja genewska z 15 V 1922 r. Ale przeciw koncepcji jednościowej wysuwany jest z wielu stron argument, że państwo służy jednostkom, nie może więc pomijać ich woli przy rozstrzyganiu tak ważnej sprawy. Trzeba więc zbadać wolę żony (t. zw. teza woluntarystyczna). Trudno bowiem twierdzić, że kobieta przez sam fakt zamążpójścia za cudzoziemca wyraża zgodę na zmianę obywatelstwa; byłoby to rozumowanie mocno naciągnięte. Ponadto koncepcja jednolitości obywatelstwa pociąga za sobą w praktyce pewne niedogodności, gdyż umożliwia podwójne obywatelstwo, oraz stwarzanie stanu „sans patrie". Tezę woluntarystyczną popierają argumenty—feministyczne Kobieta pragnie być traktowana narówni z mężczyzną, także w dziedzinie obywatelstwa. Jest to teza zupełnej równości płci, wysuwana naprzykład na międzynarodowym kongresie kobiet z roku 1935. Na tem stanowisku stanęła konwencja, zawarta na kongresie panamerykańskim z r. 1935. Konferencja haska uchwaliła rodzaj rekomendacji dla rządów w tym duchu, że obywatelstwo żony nie powinno być zmieniane bez jej woli. Zgromadzenie Ligi Narodów corocznie zajmuje się tym problemem.

Zdaniem prof. Niboyet w małżeństwie trudno mówić o absolutnej niezależności płci, małżeństwo jest przecież kontraktem, jak każdy kontrakt mieści więc w sobie element ograniczenia woli. Poza tem teza woluntarystyczna może stać się dla samych kobiet niebezpieczna. Jeśli bowiem przyjmiemy, że małżeństwo nie powinno pociągać za sobą zmiany obywatelstwa, musimy wykluczyć zmianę obywatelstwa nawet i w tych wypadkach, gdy sama kobieta tego pragnie. Tak naprzykład projekt ustawy francuskiej z r. 1935 postanawia, że cudzoziemka, która wychodzi za Francuza, nie uzyskuje francuskiego obywatelstwa automatycznie. Może się tylko starać o naturalizację.

Na zakończenie podniósł prof. Niboyet, że Polska stoi dotychczas niezachwianie na stanowisku jedności obywatelstwa w małżeństwie. Zdaniem prelegenta inne kraje, które w ostatnich latach wstąpiły pod tym względem na drogę eksperymentów, wrócą jednak do tezy jednościowej.

W. N.

BIBLJOGRAFJA.

KSIĄŻKI.

Bernadzikiewicz Tadeusz dr.: **Przerosty etatyzmu.** Uwagi o gospodarce państwowej w Polsce. Warszawa 1935.

Bocianowski Czesław inż.: **Możliwości zakażenia wody wodociągowej.** Referat wygłoszony na XIV Zjeździe Gazowników i Wodociągowców polskich w Wilnie w r. 1932. Kraków 1936.

Brandstätter I. dr.: **Główne instytucje prawne według kodeksu karnego polskiego i obcych ustaw.** Kraków 1936.

Bystroń Jan St. prof.: **Socjologja.** Wstęp informacyjny i bibljograficzny. Wydanie drugie znacznie rozszerzone. Warszawa 1936.

Feller Bronisław dr.: **Ustawa stemplowa.** Część IV. Kraków 1935.

Herz Mieczysław: **Znaczenie łódzkiego okręgu gospodarczego i jego upośledzenie.** Łódź 1935.

Hoszowski Stanisław dr.: **Ekonomiczny rozwój Lwowa w latach 1772 — 1914.** Lwów 1935.

Hutten-Czapski Bogdan: **60 lat życia politycznego i towarzyskiego.** Warszawa 1936.

Paszkudzki August dr.: **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 kwietnia 1935 roku.** Komentarz. Lwów 1935.

Podleski Franciszek: **Zagadnienie „ukraińskie“ na tle stosunków austrjackich.** Lwów 1936.

Przysuski W. D. mgr.: **Ustawa o podatku dochodowym.** Kraków 1935.

Przysuski W. D. mgr.: **Ustawa o podatku przemysłowym.** Kraków 1935.

Rewieńska Wanda: **Powierzchnia—gęstość zaludnienia gmin miejskich w Polsce.** Kraków 1935.

Sawicki Jakób: **Z aktualnych problemów administracji wyznaniowej w województwach zachodnich.** Warszawa 1936.

Sokolnicki Michał: **Czternaście lat.** Warszawa 1936.

Stein Emil dr., Thaler Arnold dr.: **Kodeks ustaw podatkowych.** Suplement I. Kraków 1935.

Vetulani Adam: **Dążenia powojennej polityki konkordatowej.** Kraków 1935.

Ekonomiczna strona zagadnienia uboju rytualnego. Na podstawie materjałów, opracowanych przez Sekcję Branży Mięsnej przy Centrali Związku Kupców. Warszawa 1936.

Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych pod redakcją *prof. Franciszka Bujaka i prof. Jana Rutkowskiego.* Tom IV — rok 1935. Lwów 1936.

Rocznik polityczny i gospodarczy 1936. Wydawnictwo Polskiej Agencji Telegraficznej — PAT. Warszawa.

Rozdział kredytów bankowych w Polsce, 1934. Zeszyt 33 Statystyki Polski, Serja „C“.

Zeszyt zawiera szczegółowe opracowanie czwartej zkolei ankiety o rozdziale kredytów bankowych w Polsce w r. 1934. Główny Urząd Statystyczny przeprowadzał dotąd badanie struktury rozdziału kredytów bankowych corocznie, poczynając od r. 1931.

Publikacja daje źródłowy materjał w kwestji kredytowania poszczególnych gałęzi gospodarstwa przez aparat bankowy w Polsce. Zakresem opracowania objęta została decydująca część aparatu pieniężno-kredytowego, a więc Bank Polski, 2 banki państwowe i 2 banki komunalne, 38 banków prywatnych i 8 większych domów bankowych. W zestawieniach zostały podane sumy udzielonych kredytów i liczby dłużników według stanu w dn. 31.X.1934. Oddzielnie podano rozdział kredytów według grup województw, kredyty bankowe według wielkości oraz kredyty międzybankowe zostały ujęte w odrębnych tablicach. Nowością w obecnem opracowaniu jest zestawienie sald debetowych rachunków korespondencyjnych według kategoryj korespondentów i rodzajów rachunków.

Dla uwypuklenia dynamiki w strukturze rozdziału kredytów zamieszczono specjalne tablice retrospektywne, obejmujące okres 1932 — 1934, przyczem dane za zeszłe lata zostały częściowo poprawione na podstawie dodatkowych informacyj i odpowiednio dostosowane do kilku drobnych zmian, jakie zaszły w metodzie opracowania.

Skorowidz do ustawy o opłatach stemplowych dla użytku starostw i dyrekcyj policji województwa śląskiego oraz okręgów urzędowych i urzędów stanu cywilnego. Katowice, lipiec 1935. Wydawnictwo Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego.

Sprawa wyższej uczelni na Pomorzu. Wydawnictwo Instytutu Bałtyckiego. Toruń 1936.

Ubój rytualny ze stanowiska gospodarczego. Nakładem drukarni „Omnium“, Warszawa 1936.

Związki samorządowe województwa wileńskiego w świetle liczb. Okres 1934/35 r. budżetowego. Wydawnictwo nieoficjalne Wileńskiego Wydziału Wojewódzkiego. Rocznik VII. Wilno 1936.

CZASOPISMA.

Biuletyn Polsko-Ukraiński. Warszawa, tygodnik Nr. 7. *W. Bączkowski*: Co zagraża polskości na południowym wschodzie Rzeczypospolitej? Nr 9. *Al. Bożen*: Pakt o nieagresji i przygotowania do agresji.

Czasopismo Techniczne. Warszawa, dwutygodnik Nr. 3 — poświęcony teorji i praktyce żelazobetonu, wydany przy poparciu Związku polskich fabryk Portland-cementu z okazji II Zjazdu polskich inżynierów budowlanych w Katowicach 15—17 lutego 1936.

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi. Miesięcznik Nr. 2. Exposé budżetowe wygłoszone przez Tymczasowego Prezydenta m. Łodzi *inż. Wacława Głazka* na posiedzeniu Rady przybocznej w dniu 23 stycznia 1936 roku. *Hilarjusz Illinicz*: Podatki a finanse miejskie na tle ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymcz. uregulowaniu finansów komunalnych i jej ważniejszych zmian.

Front Zachodni. Warszawa, miesięcznik Nr. 2. *J. W.*: P. Schacht przypomina się. *Jan Antoni Wilder*: Umowa z listopada 1935 r. na tle polsko-niemieckich stosunków gospodarczych. *Józef Wojciechowski*: Nieoprawny Gdańsk przed forum Ligi Narodów. Reminiscencje propagandy rewizjonistycznej. Po tej i tamtej stronie. Miesięczny rejestr faktów z życia Niemców w Polsce i Polaków w Niemczech.

Gazeta Sądowa Warszawska. Warszawa, tygodnik Nr. 8. *Konstanty Appołow*: Ustawa o ochronie lokatorów w nowem brzmieniu.

Głos Prawa. Lwów, miesięcznik Nr. 9 — 10. *Jan Jakób Litauer*: Na marginesie ustroju naszej kodyfikacji. *Mgr. Zygmunt Reich*: Adwokat braterstwa ludów. Konferencja organizacyj społecznych i kulturalnych wobec projektu komisji kodyfikacyjnej o stosunkach prawnych rodziców i dzieci.

Handel Zagraniczny Rzeczypospolitej Polskiej i w. m. Gdańska. Warszawa, miesięcznik. Zeszyt 1 — styczeń 1936 r.

Na Posterunku. Warszawa, tygodnik Nr. 7. *W. Majewski, sędzia S. O.*: Oskarżyciel publiczny wobec wymiaru kary. Nr. 8. *Czyniowski Edmund*: Opieka nad zwierzętami — a policja. *Wł. Strzelecki*: Postępy walki z nielegalną produkcją i obrotem narkotykami. *Wacław Pluciński*: Na tropie międzynarodowej bandy przemytu narkotyków. Nr. 9. *Frank Kazimierz*: Znajomość ludności — ważnym czynnikiem przy ujawnianiu przestępców. *Dresler Jan*: Cyganie, ich charakterystyka i przestępczość.

Oszczędność. Warszawa, dwutygodnik Nr. 3 — 4. Oszczędność w oświetleniu wielkich ekonomistów.

Polska Gospodarcza. Warszawa, tygodnik Nr. 7. *J. Rakowski*: Budżet i inwestycje.

Poradnik Językowy. Warszawa, miesięcznik Nr. 6. *Tadeusz Boy-Żeleński*: W sprawie odmiany nazwisk francuskich.

Pracownik Samorządowy. Warszawa, dwutygodnik Nr. 3. Zjazd prezesów oddziałów powiat. Z. P. S. T. Nr. 4. *Mgr. Stanisław Malanowicz*: Chmury nad samorządem. Głos małopolanina o gminach zbiorowych.

Przegląd Budowlany. Warszawa, miesięcznik Nr. 2. O osuszaniu budowli i budynków. Przewody w budowlach żelbetowych i betonowych. *Inż. Br. Bukowski*: Nowe przepisy żelbetowe z zakresu wykonawstwa w zastosowaniu praktycznem. *Inż. I. Luft*: Norma pomiaru i obliczania ilości robót betonowych i żelbetowych w porównaniu z dotychczas stosowanemi warunkami.

Przegląd Organizacji. Warszawa, miesięcznik Nr. 2. *Dr. Marjan Kałuski*: Nauka organizacji a regjonalizm. *Charles Penglaou*: Kontrola budżetowa.

Przegląd Policyjny. Warszawa, dwumiesięcznik Nr. 2. *Stanisław Czerwiński, em. prokurator S. N.*: Badanie poczytalności na tle przepisów prawa karnego, a w szczególności afekt patalogiczny a silne wzruszenie duchowe. *Dr. Władysław Sobolewski, insp. p. p.*: Doktryna dowodu formalnego w procesie karnym. *Leon Izydorczyk, podinsp. p. p.*: Rozpraszanie tłumu *J. Żółtaszek, gł. komendant policji woj śl.*: Metoda badań przestępstw masowych jako zagadnienie taktyczno-kryminalne. *Prof. dr. Ernest Schultze*: Administrowanie a organizowanie. *Stefan Błocki, ppłk. w st. spocz.*: Nowoczesne poglądy na wykorzystanie psa w służbie policyjnej. *Dr. Hans Schneickert*: Ustalanie tożsamości noworodków. *Stanisław Wasilewski, nadk. p. p.*: Przez pryzmat dochodzeń w sprawach porywania dzieci. *Romuald Gonczarczyk, nadk. p. p.*: O skuteczny system zwalczania prostytucji.

Samorząd. Warszawa, tygodnik Nr. 6 — 7. *Michał Radwan*: Kilka słów o „dysproporcjach". *St. Dębowski*: Opłaty pocztowe a samorząd gminny. *B. K. D.*: Kadry inspektorów samorządu gminnego. *M. Korwin-Piotrowski*: Możliwości i formy współpracy K. K. O. z gminnemi kasami pożyczkowo-oszczędnościowemi. Nr 8. *Dr. Ludwik Bar*: Uwagi o budżetach gromadzkich. *R. Andruszkiewicz*: Gmina i gromada w wojew. południowych Nr. 9. *F. Bianny*: Czynnik obywatelski w samorządzie. *Witold Śnieżko-Błocki*: Nieuzasadnione dopłaty na utrzymanie szpitali w woj. południowych. *Feliks Łańcucki*: Możliwości i formy współpracy K. K. O. z gminnemi kasami pożyczkowo-oszczędnościowemi.

Samorząd Miejski. Warszawa, dwutygodnik Nr. 4. *M. Porowski*: Na marginesie samorządowych ustaw pracowniczych. *Wacław Gajewski*: Dodatnie wyniki prac samorządu w świetle statystyki. *Dr. Władysław Dalbor*: Reforma i organizacja emerytur samorządowych *R.*: Sprawy samorządowe w dekretach. Regulamin obrad Magistratu Nr. 5. *Henryk Świątkowski*: Ustawa wykupowa a gminy miejskie na obszarze województw centralnych i wschodnich. *Dr Tadeusz Dalbor*: Nowelizacja ustawy o rozbudowie miast. *St. Ł.*: Usprawnienie pracy w biurach miejskich *Lek. wet. S. Hausen*: Surowiec skórny i jego przeróbka w rzeźniach *Inż. St. Sokołowski*: Na marginesie projektu ustawy o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach.

Śląskie Wiadomości Statystyczne. Zeszyt 2 (rok III). Wydawnictwo Śląskiego Biura Statystycznego przy Śląskiej Radzie Wojewódzkiej w Katowicach.

Zeszyt zawiera ostatnie wiadomości liczbowe dotyczące stanu i ruchu ludności, stosunków zdrowotności, bezpieczeństwa publicznego, produkcji górniczo-hutniczej, komunikacji, pracy, finansów Skarbu Śląskiego, akcji zatrudniania i pomocy dla bezrobotnych i ubezpieczeń społecznych w województwie Śląskiem.

Wiadomości Służby Geograficznej. Warszawa, zesz. 3 — 4 *Ppłk. J. Lewakowski*: Mapa terenów powodzi lipcowej 1934 r.

Współczesna Myśl Prawnicza. Warszawa, miesięcznik Nr. 2. *Prof. dr. Francesco Vito*: Przymusowe oszczędności a cykle ekonomiczne. *Jerzy Poznański*: Zniewaga jako przyczyna rozwiązania małżeństwa *Witold W. Warkałło*: Siła wyższa czy większa, wypadek czy przypadek losowy.

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN.

WARUNKI PRENUMERATY:

miesięcznie z przesyłką zł. 3.—
kwartalnie „ „ zł. 9.—
Dla urzędników państwowych i samorządowych:
miesięcznie z przesyłką zł. 2.50.
kwartalnie „ „ zł. 7.50.

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8	1/16
zł.	300	160	85	45	25

Za terminowy druk ogłoszeń Administracja nie odpowiada.
Konto czekowe P. K. O. 30192.

REDAKCJA I ADMINISTR.: WARSZAWA—TRĘBACKA 11. TEL. REDAKCJI 606-17; TEL. ADMINISTRACJI 606-14.
REDAKTOR NACZ. PRZYJMUJE OD GODZ. 11—13. REDAKCJA RĘKOPISÓW NIE ZWRACA.
DRUK. „GAZ. ADM. I P. P.", WARSZAWA, TRĘBACKA 11.